

להתייבש.

המשך

פרק רביעי המוכר את הבית

דף ס"ט

מכירת שדה

המוכר שדה לחבירו, יש דברים המכורים עמה, ויש דברים שאינם מכורים עמה.

א. אבנים שבשדה.

בבבל אמרו, שלדעת רבי מאיר, אבנים שתקנו אותם להניחם על גבי העומרים, [שלא תפזרם הרוח], מכורים עם השדה, אף על פי שעדיין לא הניחו אותם בשדה. [ור"י מפרש, אף על פי שלא הניחו אותם מעולם על גבי העומרים]. אבל אבנים שלא תקנו אותם לכך כלל, אינן מכורים. **ולדעת חכמים, אבנים שתקנו אותם להניחם על גבי העומרים, וגם הניחו אותם בשדה, מכורים עמה.** [ור"י מפרש, שהניחו אותם פעם אחת על גבי העומרים]. אבל אם לא הניחו אותם בשדה, [או על גבי העומרים], אף על פי שתיקנו אותם לכך, אינם מכורים.

ועולא אמר, שלדעת רבי מאיר, אבנים שתקנו אותם לעשות מהם גדר לשדה, מכורים עמה. ואבנים שלא תקנו אותם לכך, אינם מכורים עמה. **ולדעת חכמים, אבנים שתקנו אותם לעשות מהם גדר, וגם סדרו אותם לכך, מכורים עמה.** אבל אם לא סדרו אותם לכך, אף על פי שתקנום לכך, אינם מכורים.

ב. קנים שבכרם.

לדעת רבי מאיר, קנים שתקנו אותם להעמיד עליהם את הגפנים, מכורים עם השדה, אף על פי שעוד לא העמידום בקרקע. וקנים שלא תיקנו אותם לכך, אינם מכורים.

ולדעת חכמים, קנים שתיקנו אותם להעמיד עליהם את הגפנים, וגם העמידום בקרקע, מכורים עם השדה. אבל אם לא העמידום בקרקע, אינם מכורים, אף על פי שתקנו אותם לכך.

ג. תבואת השדה.

תבואה המחוברת לקרקע, מכורה עם השדה, אפילו אם הגיע זמנה להיקצר.

ותבואה שאינה מחוברת לקרקע, אינה מכורה עם השדה, אפילו אם לא נגמרה מלאכתה בשדה, כגון שצריך לשטחה בשדה

← ומה שאמרנו **שבשלושת הדברים הנ"ל, [אבנים. קנים. ותבואה], יש אופן שמכורים עם השדה, ויש אופן שאינם מכורים עמו, אין זה אלא כשהמוכר אמר לקונה, "שדה זו אני מוכר לך". אבל אם אמר לו, "שדה זו וכל מה שבתוכה אני מוכר לך", כולם מכורים.**

ד. שומרה [=סוכת השומרים].

לפירוש רשב"ם, אם לא טחו אותה בטיט, אינה חשובה, ובטלה לשדה, ונמכרת עמה, [אפילו אם היא מטלטלת, ואינה מחוברת לשדה]. **ואם טחו אותה בטיט, היא חשובה לעצמה, ואינה בטלה לשדה, ואינה נמכרת עמה, [אפילו אם חברו אותה לשדה].**

ולפירוש ר"ח, אם טחו אותה בטיט, מוכח מזה שרוצים לקיימה בשדה, ולכן היא מכורה עם השדה, [אפילו אם לא חיברו אותה לשדה בטיט]. **ואם לא טחו אותה בטיט, אינה עומדת לקיום, ואינה מכורה עם השדה, [אפילו אם היא מחוברת לשדה].**

← **ובדין זה, אין חילוק בין אומר "שדה זו אני מוכר לך", או אומר, "שדה זו וכל מה שבתוכה אני מוכר לך", ובאופן שהשומרה חשובה, אינה בטלה לשדה, ואינה נמכרת עמה.**

ה. חיצת [=אגודת] **קנים** שגדלים בקלח אחד.

אם אינם תופסים מקום בית רובע, אינם חשובים להיות כשדה בפני עצמה, ובטלים לשדה שהם בה, [אפילו כשהם עבים], ולכן הם מכורים עמה.

ואם הם תופסים מקום בית רובע, חשובים הם להיות כשדה בפני עצמה, ואינם מכורים עם השדה שהם בה.

ו. כל שיש לו שם לעצמו.

הדין המבואר לעיל, [חיצת הקנים], אינו אלא פרט אחד, של הכלל, שכל שיש לו שם בפני עצמו, נחשב כשדה לעצמו, ואינו נמכר עם השדה שהוא בתוכו. ואפילו ערוגה קטנה שאינה בית רובע, אם היא חשובה, כגון שהיא ערוגת בשמים, ויש לה שם בפני עצמה, אינו מכורה עם השדה.

אלא שלרוב הדברים אין שיעור קבוע בכמה הם נחשבים כשדה בפני עצמה, ולחיצת הקנים יש לה שיעור קבוע בכמה תיחשב כשדה בפני עצמה, ולכן פירשו במשנה דווקא את דין חיצת הקנים.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

ודבר זה אנו למדים, ממה שאמר אברהם לעפרון, "נתתי כסף השדה", ונאמר "וישקול אברהם לעפרון את הכסף ... ויקם שדה עפרון ... וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבולו סביב לאברהם", כלומר אף על פי שאברהם לא ביקש לקנות אלא שדה, קנה עמה את כל העץ אשר בתוכה. אלא שהכתוב, "אשר בכל גבולו סביב" מיותר, שהרי לולא הוא גם כן יש ללמוד שכל העץ אשר בשדה מכור עמה, ולא נכתב אלא ללמד, שרק דברים שאינם ידועים של מי הם אלא על ידי הגבול אשר סביבם, בטלים לשדה ומכורים עמה. אבל דבר שהוא ידוע מחמת חשיבותו בלא גבול, כחרוב המורכב וסדן השקמה, אינו מכורים עם השדה שהוא בה, ונחשב כשדה בפני עצמה.

ט-י-א. בדף ע"א מבואר, שיש דברים נוספים שאינם מכורים עם השדה, אפילו אם אמר המוכר, "שדה זו וכל מה שבתוכה מכור לך", והם בור, גת, ושובך, בין חרבים בין ישובים.

מלבנות של פתחים

מלבנות של פתחים, [שעושים סביב לכל פתח מלבן להקיפו, מן הצדדים, ומלמעלה, ומלמטה, והדלת שוקף עליו]:

אם מחוברות לכתלים **בטיט** – **כשמוכר את הבית, מן הסתם מוכר עמו את המלבנות**, כי הן מחוברות לו, ונחשבות חלק ממנו. ולפירוש תוס', המוכר את השדה, באופן שמכר עמה את השומירה שבה, מכר עמה גם את מלבנות הפתחים המחוברים לשומירה בטיט.

ואם מחוברות לכתלים **ביתדות** – **ספק בגמרא אם הן מכורות עם הבית**, [או השומירה].

מלבנות של חלונות

מלבנות של חלונות, [שעושים לכל חלון מלבן, להקיפו מן הצדדים ומלמעלה ומלמטה]:

אם מחוברות לכתלים **בטיט** – המוכר את הבית, מן הסתם **מכר עמו את המלבנות**, כי הן מחוברות לו, ונחשבות חלק ממנו. ולפירוש תוס', המוכר את השדה, באופן שמכר עמה את השומירה שבה, מכר עמה גם את מלבנות החלונות המחוברים לשומירה בטיט.

ואם מחוברות לכתלים **ביתדות** – אפילו אם נאמר שמלבנות הפתחים המחוברות באופן הזה, נחשבות מחוברות לבית, עדיין **יש להסתפק עם גם מלבנות החלונות מכורות עם הבית**, [או השומירה], או שאינן עשויות אלא לנוי ואינן חלק מהבית.

ז. חרוב.

החרוב **כשהוא צעיר**, אינו חשוב להיות כשדה בפני עצמה, ובטל הוא לשדה שהוא בה, [אפילו כשהוא עבה], ולכן הוא **מכור עמה**.

אבל **כשהוא מזקין ומתגבר**, מרכיבים אותו, ויש לו שם לעצמו, [חרוב מורכב], ואינו בטל לשדה שהוא בה, [אפילו כשהוא דק], ולכן הוא **אינו מכור עמה**.

ח. שקמה.

השקמה **בבחרותה** קודם שקצצו אותה, נקראת בתולת השקמה, ואינה חשובה כשדה בפני עצמה, ובטלה לשדה שהיא בה, [אפילו כשהיא עבה], ולכן היא **מכורה עמה**.

אבל **כשהיא מזקינה**, וגדלה הרבה, קוצצים את ענפיה, וגדלים אחרים במקומם, ואז היא נקראת סדן השקמה, ויש לה שם לעצמה, ואינה בטלה לשדה שהיא בה, [אפילו כשהיא דקה], ולכן היא **אינה מכורה עמה**.

ודווקא בחרוב ושקמה יש חילוק בין זקנותם לבחרותם. אבל שאר אילנות, אף בזקנותם אינם חשובים, ואין להם שם לעצמם, ונמכרים עם השדה שהם בה, ולכן המוכר שדה, מכר את הכרם שבה, שהגפנים דינם כשאר אילנות, שהם מכורים עם השדה.

ומכל מקום, אף על פי שמן הסתם כל שאר האילנות, [חוץ מחרוב מורכב וסדן השקמה], מכורים עם השדה, לייפוי כח שטר המכירה, שלא יוכל המוכר לומר לא מכרתים, יש לפרש בשטר, שמוכר עם השדה את האילנות אשר בה.

לפירוש הראשון בתוס' (בע"ב), רק כשמפרטים את הדברים שבשדה בשטר, יש בכך ייפוי כח. אולם כשאומר זאת בעל פה, הדבר מגרע מהמכירה, כלומר רק מה שמפרט בכלל המכירה, ושאר דברים שבשדה אינם בכלל המכירה.

ולפירוש השני בתוס', אף בשטר, רק כשמפרט את כל סוגי האילנות שבשדה, הדבר נחשב ייפוי כח, אבל כשמפרט מקצת מסוגי האילנות שבשדה, הדבר מגרע מהמכר את סוגי האילנות שלא פירט.

← והטעם של **הדינים האחרונים [ה-ח]**, שכל שיש לו שם בפני עצמו, ונחשב כשדה בפני עצמה, אינו נמכר עם השדה שהוא בה, כי המוכר לחבירו שדה, ויש לו שדה אחרת סמוך לנמכרת, אין לקונה אלא שדה שקנה, ולא את הסמוכה לה.

ולכן **אפילו אם יאמר המוכר לקונה, "שדה זו וכל מה שבתוכה אני מוכר לך"**, לא קנה את מה שנחשב כשדה לעצמו.

ולכן המכר חל, אפילו אם אין בשדה דקלים, [ומכל מקום אם היו בשדה דקלים, הם מכורים עם השדה].

המוכר שדה ומפרש שמשיר בה דבר מסוים

א. אמר "חוץ מדקל פלוני":

אם הוא דקל טוב שעושה פירות כראוי – שיר אותו לבדו ליהנות מפירותיו, ושאר דקלים מכורים.

ואם הוא דקל רע שאינו טוען קב פירות – שיר אותו ואת כל הטובים ממנו, כי כוונתו לומר אפילו את הדקל הזה הוא משיר, וכל שכן את הטובים ממנו, אבל את הגרועים ממנו לא שיר, ומכורים עם השדה.

ב. אמר "חוץ מהאילנות":

כשיש בשדה מיני אילנות חוץ מדקלים וגפנים – אם היו בה אילנות גדולים וקטנים שיר את כל האילנות הגדולים שבשדה, והם אלו שאינם נכפפים על ידי עול המחרשה, אבל האילנות הקטנים, הנכפפים על ידי המחרשה, מכורים עם השדה, כי נטיעות קטנות אינן קרויות אילנות. ומכל מקום אם היו בה רק נטיעות קטנות, שיר את כולם. [אף על פי שבדרך כלל אינן קרויות אילנות, כשם שאם היו בה רק דקלים, שיר אותם, אף על פי שבדרך כלל אינם קרויים אילנות].

וכן הדין כשיש בשדה רק גפנים או רק דקלים, כי אף על פי שבדרך כלל מתוך חשיבותם אין קוראים להם אילנות סתם, מכל מקום מאחר שהם לבדם בשדה, להם התכוון, ושיר אותם. ולענין שיר דקלים, אין נקראים דקלים אלא הגדולים, שצריכים לעלות אליהם בחבל כדי ללקט את פירותיהם.

אבל כשהיו בשדה שאר אילנות ועימהם גם דקלים וגפנים – הדקלים והגפנים אינם משוירים, שאינם קרויים אילנות עם השאר, והוא לא שיר אלא את שאר האילנות.

ואם היו בשדה רק גפנים ודקלים – י"מ שלעומת הדקלים גם הגפנים נחשבים כאילנות, ואם כן שיר את הגפנים, ומכר את הדקלים. וי"מ שהגפנים חשובים מהדקלים, ומאחר שאין אחד משניהם קרוי אילנות, ואין ידוע מה שיר, הסברא אומרת ששיר את החשוב לעצמו, ואם כן שיר את הגפנים ומכר את הדקלים. [יל"ע אם לדעה הראשונה הטעם שגפנים נקראים אילנות לעומת הדקלים, משום שהדקלים חשובים מהגפנים, או מטעם אחר].

מלבנות של כרעי המטה

מלבנות של כרעי המיטה, [שנותנים חתיכות עץ תחת רגלי המטה, כדי שלא ירקבו מהקרקע]:

אם הן מטלטלות עם המטה, [כגון שמחבורות לו במסמרות או יתידות] – מן הסתם הרי הן חלק מהמטה, ומכורות עמה.

ואם אינן מטלטלות עם המטה – ספק בגמרא אם נמכרות עם המטה.

ארעא ודיקלי

האומר לחבירו, "שדה ודקלים מכורים לך", משמעות הדבר לשתי מכירות, מכירה אחת היא מכירה של שדה, ובמכירה זו כלולים כל הדקלים שבשדה, ומכירה שניה היא מכירה של דקלים [כלומר שני דקלים] במקום אחר, כי בלשון זה אין משמעות "ודקלים", לדקלים שבשדה, אלא לדקלים אחרים. ולכן:

אם יש למוכר שני דקלים במקום אחר – קנה אותם הקונה. ואם היו משועבדים להלוואת שלוה המוכר, עליו לפדותם מהשעבוד.

ואם אין למוכר דקלים במקום אחר – יקנה שני דקלים, כדי לתת אותם לקונה, שכוונתו בשטר היא, שמוכר לו דקלים שיקנה עבורו. ואם אינו קונה עבורו שני דקלים, יחזיר לו מעות בשווי שני דקלים.

כן מפרש רשב"ם דין ארעא ודיקלי, שמשמעות האמירה "ודקלים" להוסיף שני דקלים חוץ למכירת השדה.

אולם י"מ לאידך גיסא, שמשמעות השטר למעט מהמכירה של השדה, שאם היו בשדה הרבה דקלים, לא מכר מהדקלים שבה אלא שנים.

ארעא בדיקלי

הכותב לחבירו שטר מכר, "שדה בדקלים מכורים לך", משמעות השטר למכירה אחת של שדה עם דקלים שבתוכה. ולכן:

אם היו בתוך השדה דקלים – כולם מכורים.

ואם לא היו בשדה דקלים – אף השדה אינה מכורה, כי מקח טעות יש כאן, שהרי הקונה בא לקבל שדה שיש בה דקלים, ונמצא שאין בה דקלים.

ארעא בי דיקלי

הכותב לחבירו שטר מכר, "שדה בית דקלים מכורים לך", משמעות השטר למכירה אחת, של שדה במקום הראוי לדקלים,

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

מכחיש את דבריו, וחייב להחזיר את הפיקדון או לשלם את דמיו.

ב. כשהנפקד טוען שהפיקדון נאנס – ישבע שבועות השומרים, (המבוארות במקום אחר), **ויפטר** מלשלם. ולשיטת רבינו תם, לא נאמרה שבועת השומרים, אלא למי שהודה במקצת, ושבועה האמורה כאן, היא שבועה קדומה מדברי חכמים, שנתקנה קודם תקנת שבועת היסטת.

ג. כשהנפקד טוען החזרתי את הפיקדון – מאחר שאין השטר מכחישו, [שהרי לא כתוב בו שלא החזיר], **מתוך** [=מגון] **שנאמן לומר נאנסו על ידי שבועה,** נאמן לומר החזרתי על ידי שבועה.

ואם מת הנפקד, והמפקיד תובע את היתומים, יש טענות שהאב היה נאמן בהם להיפטר, שבי"ד טוענים עבור היתומים:

א. טענת אונס – אין טוענים עבור היתומים, כי אין זה דבר שכיח שיאנס הפיקדון, ואין טוענים עבורם דבר שאינו שכיח.

ב. טענת הוחזר הפיקדון – דייני גולה [=שמואל וקרנא] **אומרים, שאין טוענים** טענה זו עבור היתומים, כי אם אביהם היה מחזיר את הפיקדון, מאחר שידוע שיש שטר ביד המפקיד, בוודאי היה אומר ליתומים שהחזיר את הפיקדון, כדי שידעו ולא ישלמו למפקיד, ואם לא אמר להם שהחזיר, בוודאי לא החזיר. [ולכאורה, אם מת הנפקד במקום שלא היתה לו אפשרות להודיע להם, בטל הטעם הזה. ויל"ע אם דייני גולה מודים, שבאופן הזה טוענים טענה זו ליתומים]. **ודייני ארץ ישראל** [=רבי אמי ורבי אסי] **אומרים, שטוענים** טענה זו עבור היתומים, ואף על פי שהאב לא אמר להם שהחזיר, כי יתכן שלא הספיק לומר זאת קודם מותו. **ורבא פסק כדעה האחרונה.**

ובמקום שאין טוענים עבור היתומים טענה הפוטרת אותם, המפקיד גובה מהם, אחרי שישבע, שאביהם לא החזיר לו.

המלווה לחבירו בשטר

לווה ממון מחבירו, ונכתב על כך שטר, "פלמוני לווה כך וכל מפלוני", ואינו רוצה להחזיר את ההלוואה, מחמת אחת הטענות הבאות:

א. כשהלווה טוען לא היו דברים מעולם – אינו נאמן, כי השטר מכחיש את דבריו, וחייב לשלם.

ב. כשהלווה טוען שממון ההלוואה נאנס – חייב לשלם, כי מלווה להוצאה נתנה, כלומר משעה שלווה, נעשה הממון שלו,

דף ע'

המוכר שדה ומפרש שמשייר בה

דבר מסוים שמשייר גם ללא דבריו

א. אמר "חוץ מחרוב מורכב זה" או "חוץ מסדן שקמה זה":

לגרסת רשב"ם – אף על פי שהיו בה עוד חרובים מורכבים, או עוד סדן שקמה, [שבלא שיאמר דבר, גם כן אינם מכורים], **אין לומר שכונתו למעט כוחו בהם, ולומר שדווקא מה שפירש לא ימכור, אבל את השאר ימכור,** שהדבר דומה למוכר שדה לחבירו, ואומר, "שדה זו מכורה לך חוץ משדה מסוימת אחרת שאינה מכורה לך", שאין באמירה זו לרבות לו שאר שדות, שאינם אותה שדה מסוימת, ולא מכר אלא את השדה שאמר שמכר, אף כאן, מאחר שכל החרובים המורכבים נחשבים כשדות אחרות, במה שפירש ששייר אחד מהם, לא ריבה את השאר, **אלא שרצה ליפות את כוחו במה שפירט. [וכגון לדעת רבי עקיבא,** מאחר שפירט שמשייר את זה, **שייר לעצמו את הדרך אליו,** אף על פי שבדרך כלל המוכר אינו משייר לעצמו את הדרך].

ויש גורסים שאמנם כל החרובים המורכבים משויירים ואינם מכורים, אלא מאחר שלא היה צריך לומר, "חוץ מחרוב מורכב זה", כדי לשייר אותו לעצמו, ועל כורחך התכוון באמירה זו לשייר דבר שלא היה משויר לולא האמירה, יש לבאר כוונתו, **שמשייר בשדה עצמה מידת קרקע כפי מה ששווה אותו חרוב.** וכמו כן האומר לחבירו, "שדה זו מכורה לך חוץ משדה מסוימת אחרת שאינה מכורה לך", כוונתו למעט ממכירת השדה שאמר שמוכר, מידת קרקע כפי שווי השדה שאמר שמשייר.

ב. אמר "חוץ מחצי חרוב מורכב זה" או "חוץ מחצי סדן שקמה זה":

הדין הזה שווה לדין הקודם, ואין באמירה זו למעט כוחו ממה שלא שייר בפירושו, **ולכן כל שאר החרובים וחצי החרוב שלא פירש שמשייר אותם אינם מכורים, כאותו חצי חרוב שפירש שמשייר אותו.**

המפקיד אצל חבירו בשטר

הפקידו אצלו פיקדון, ונכתב על כך שטר, "פלמוני הפקיד פיקדון אצל פלמוני", ואינו מחזיר את הפיקדון, מחמת אחת מהטענות הבאות:

א. כשהנפקד טוען לא היו דברים מעולם – אינו נאמן, כי השטר

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

שהקונה שדה, מאחר שמשלם עליה, אינו בוש לדרוש מה שהוא חפץ, ומאחר שלא הזקיק את המוכר לפרש לו, שמוכר גם את הבור והדות והשובך, הפסיד. אבל מקבל מתנה, מתבייש מהנותן, ואינו נוהג לשאול את הנותן, אם כלל במתנה גם את הבור והדות והשובך, ועל הנותן לגלות אם נתן הכל או לא, ומתוך שלא פירש שנתן רק חלק מהדברים, זכה המקבל בכל.

אמר "נתנו לפלוני בית המחזיק 100

חביות" ונמצא מחזיק 120 חביות

לדעת מר זוטרא: אין למקבל אלא 5/6 חלקים מהבית, שזהו השיעור המחזיק 100 חביות.

ולדעת רב אשי: זכה המקבל בכל הבית, שהנותן מתנה, בעין יפה נותן, ובוודאי התכוון לכל הבית, ומה שאמר 100 חביות, כי היה סבור שאין הבית מחזיק יותר, ולשם חשיבות אמר כן, כלומר מתנה גדולה כזו אני נותן לך.

האחים שחלקו

אחים שחלקו שדה שירשו מאביהם, כל אחד זוכה בחלק שנוטל, בכל מה שבו, ובכלל זה בור ודות ושובך וכל הדברים שזוכה בהם מקבל מתנה.

ואף על פי שלדברי הכל, מוכר אינו מוכר בעין יפה כל כך, והאחים שחלקו את השדה הם כמוכרים זה לזה את חלקם במה שהאחר נוטל. מכל מקום כן דעתם, שכל אחד ייטול כל מה שבחלקו, ולא יהיו נכסיהם מעורבים זה בזה.

אלא שלדעת רב, יש לפנימי זכות לעבור לשדהו דרך החיצון, כפי שהתבאר בעזה"י בדף ס"ה.

המחזיק בנכסי הגר

המחזיק בשדה של נכסי הגר שמת [שהיא הפקר], **זכה בכל מה שבתוכה, ובכלל זה חרוב המורכב, ובור, ודות, ושובך, וכל הדברים שזוכה בהם מקבל מתנה.**

ואף על פי שכל אלו נחשבים כשדה אחרת מהשדה שהחזיק בה, וכבר התבאר בדף נ"ג, שהמחזיק בשדה אחת של הגר, לא קנה שדה אחרת. כל זה כשיש גבול מפריד בין השדות, אבל כשכל השדות סמוכות זו לזו בלא גבול ביניהם, החזיק באחת זכה בכלן.

וכשאבד, שלו אבד, ולא של המלווה, ולכן חייב לשלם.

ג. כשהלווה טוען החזרתי את ההלוואה – אף על פי שאין השטר מכחישו בפירוש, [שהרי לא כתוב בו שלא החזיר], מכל מקום כל כתיבת השטר, לשם כך נעשית, שעל ידו יגבו את החוב, ולא יוכל הלווה לומר פרעתי, כל זמן שהשטר ביד המלווה, וגם אין טענה אחרת שהלווה נאמן בה שיהיה נאמן לומר פרעתי מגו שהיה טוען את הטענה האחרת, ולכן חייב לשלם.

ואם מת הלווה, והמלווה תובע את היתומים, כשם שאין לאב שום טענה שיכול להיפטר בה מלשלם, כך אין ליתומים שום טענה שיכולים להיפטר בה מלשלם, והמלווה גובה מהם את החוב, אחרי שישבע, שאביהם לא שילם לו.

דף ע"א

בדף ס"ד כבר התבאר בעזה"י הדין למי שייכת הדרך לבור והדות.

נתינת שדה במתנה

בדף ס"ט התבאר, שכשאדם מוכר שדה לחבירו, יש דברים בשדה שמן הסתם אינם מכורים עמה, ויש דברים שאינם מכורים עמה אף כשפירש, "היא וכל מה שבתוכה מכורים לך".

אמנם כל זה במכר, שאין אדם מוכר אלא מה שאמר, וכשאומר למכור שדה אינו מוכר אלא את גוף השדה. [ואף לדעת רבי עקיבא שמוכר בעין יפה, אינו מוסיף דברים אחרים, אלא שאת השדה עצמה, מוכר בלא לשייר בה כלום, כגון דרך].

אבל הנותן מתנה לחבירו, נותן בעין יפה ביותר, וכשנותן שדה לחבירו, נותן לו עמה את כל מה שקבוע בה, אף על פי שאינו נכלל בשם שדה זו, [כגון חרוב המורכב, וסדן השקמה, ובור, וגת, ושובך], ורק מה שאינו שייך לשדה כלל, [כגון מעות שבה, או תבואה תלושה שאינה צריכה לקרקע], אינה בכלל המתנה.

לפירוש רשב"ם, החילוק בין מכר למתנה הוא בכך, שנותן מתנה רגיל לתת בעין יפה, שהרי מרצונו הוא נותן, ואם הנותן הזה יוצא מן הכלל, היה לו לפרש שאינו נותן כשאר הנותנים, ומשייר לעצמו בור וגת ושובך ושאר הדברים, ומתוך שלא פירש זאת, אף על פי שנתן סתם נתן הכל. אבל מוכר שדה, בדרך כלל אינו עושה זאת מרצונו, אלא מחמת שהיה דחוק למעות, ואין דרכו למכור אלא מה שמפרש, כלומר את השדה ולא יותר.

ולפירוש רבינו חננאל, החילוק בין מכר למתנה הוא בכך,

<p>כל הלמוד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
<p>כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)</p>						

מכר קרקע ושייר אילנות לפניו

לדעת רב הונא, מי שהיה לו שדה אילן, ומכר את גוף הקרקע לאחרים, ושייר לעצמו את האילנות, אפילו לא היו שם אלא שני אילנות, זה שמשייר את האילנות לעצמו, משייר לעצמו את כל הקרקע הצריך להם, וגם שאם ייבשו ייטע אחרים במקומם.

לפי מה שנאמר בגמרא במהלך הסוגיה, לא נאמר הדין הזה אלא לדברי חכמים, האומרים מוכר בעין רעה מוכר, וכשמוכר שדה משייר לעצמו דרך ללכת אל בורו, [שאינו בכלל מכירת השדה]. וכמו כן כשמוכר שדה ומשייר בה אילנות, מכירת השדה היא בעין רעה, והמוכר משייר לעצמו קרקע לצורך האילנות. אולם לדברי רבי עקיבא, מוכר בעין יפה מוכר, ואינו משייר לעצמו, לא דרך לבורו, ולא קרקע לצורך אילנו. [ומפירושו רשב"ם משמע, שמכל מקום אף לדעת רבי עקיבא, כל זמן שהאילן קיים, הוא נשאר בקרקע, ורק כשייבש, לא ייטע אחר במקומו. ומפירושו ר"י משמע, שמאחר שלא שייר קרקע לצורך האילן, עליו לעקור את האילן מיד].

ולמסקנת הגמרא מודה רבי עקיבא לדין הזה, כי אף על פי שלדעתו מוכר בעין יפה מוכר, והמוכר שדה אינו משייר לעצמו דרך לבורו, [שאינו בכלל מכירת הבית והשדה]. בנידון זה מודה רבי עקיבא, שהמוכר משייר לעצמו את הקרקע הצריך לאילנו. כי מעלה על דעתו, שאם לא ישייר זאת לעצמו, הקונה יסלק אותו, אחר שייבש האילן, ואנן סהדי שלדעת כן עיכב לעצמו את האילנות, שיהיו כאן לעולם, אף לחזור וליטוע אחרים במקומם כשימותו.

כן מפרש רשב"ם. ור"י מפרש, שהמוכר משייר לעצמו את הקרקע הצריך לאילן, כי מעלה על דעתו, שאם לא ישייר זאת לעצמו, הקונה יסלק אותו מיד, ויאמר לו לעקור את האילן, ומתוך שמשייר לעצמו את הקרקע לצורך יניקת האילן הזה, משייר לעצמו את הקרקע גם לצורך נטיעת אילנות אחרים כשימותו אלו.

ולפירושו ראשון בתוס': הקרקע שהוא משייר לעצמו, היא הקרקע שתחת האילנות, וביניהם, וחוצה להם כמלוא אורה וסלו, שזה השיעור שנאמר לענין מוכר שלושה אילנות לחבירו, שקנה עימהם את הקרקע.

ולפירושו השני בתוס': הקרקע שהוא משייר לעצמו, היא כל הקרקע הצריכה ליניקת האילנות, אף על פי שפעמים היא יותר מהשיעור הקודם.

המקדיש את השדה

לדעת רבי עקיבא וחכמים: המקדיש איזה דבר, אינו כמוכר דבר לחבירו, [שאף לדעת רבי עקיבא האומר מוכר בעין יפה מוכר, מכל מקום אינו מוכר אלא מה שאומר שמוכר], כי מקדיש בעין יפה ביותר הוא מקדיש. וכשמקדיש שדה, מקדיש עמה את כל מה שקבוע בה, אף על פי שאינו נכלל בשם שדה זו, [כגון חרוב המורכב, וסדן השקמה, ובור, וגת, ושובך]. ורק מה שאינו שייך לשדה כלל, [כגון מעות שבה, או תבואה תלושה שאינה צריכה לקרקע], אינה בכלל ההקדש.

ולדעת רבי שמעון [כפי מה שאמרו מתחילה]: דין מקדיש כדין מוכר, ושניהם עושים בעין יפה, לענין שנותנים מה שאמרו, בלא לשייר לעצמם חלק בו, [כגון דרך לבורם]. אבל לא בעין יפה יותר מדאי, שיתנו גם מה שלא אמרו. ולכן המקדיש את השדה, לא הקדיש את כל הדברים שאינם מוכרים עם השדה, כגון בור ודות וגת. ולפי זה גם חרוב המורכב וסדן השקמה לא היו מוקדשים, אלא מאחר שמקדיש בעין יפה כמוכר, בלא לשייר לעצמו חלק בקרקע הנמכרת, נמצא שהחרוב והשקמה יונקים מקרקע של הקדש, ומשום כן גם הם קדושים.

וביאור זה נדחה, כי אף רבי עקיבא האומר, שמוכר בעין יפה הוא מוכר, ואינו משייר לעצמו דרך לבורו, מודה שהוא משייר קרקע לחרובו, כפי שיתבאר בעזה"י בהמשך. ואם כן, אם לדעת רבי שמעון דין מקדיש כדין מוכר, שבעין יפה הם מקנים, אין קרקע החרוב קדושה, ואינו יונק מהקדש.

ולדעת רבי שמעון [לפי המסקנה בדף ע"ב]: דין מקדיש כדין מוכר, ושניהם עושים בעין רעה, ואינם מקנים אלא מה שאמרו, ואין מקנים בור וגת וחרוב מורכב וכל שאר הדברים שאינם בכלל מכר. ואף בדבר עצמו שאמרו, הם משיירים לעצמם דרך לבורם, או קרקע לחרובם. ואם כן אין להקדש אלא את השדה עצמה, ויש למקדיש דרך לבורו וקרקע לחרובו, כדין מכר לדברי חכמים. [וכן דעת רבי מנחם ברבי יוסי בסוף הפרק].

ולדעת רבי שמעון [אם היה סובר שמקדיש בעין יפה עושה יותר ממכר]: די אם יקדיש בעין יפה יותר ממכר, לענין שלא ישייר לעצמו בגוף השדה כלום, ואף לא דרך לבורו וקרקע לחרובו, שאז יקדש החרוב מחמת יניקתו מקרקע של הקדש. אבל דברים אחרים שאינם נכללים בשם שדה, כגון בור ודות וגת אינו מקדיש.

בדף ל"ז כבר התבאר בעזה"י דין מוכר שני אילנות או שלושה אילנות ומשייר את הקרקע לעצמו.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	--	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

מקדיש שדה מקנה ושדה אחוזה

המקדיש שדה אחוזה [נחלת אבותיו], פודה אותה לפי הערך של 50 שקל כסף לבית כור. ואם לא גאלה, אינה חוזרת לו ביובל, אלא מתחלקת לכהנים.

אבל המקדיש שדה מקנה, פודה אותה לפי שווייה, ואם לא פדה, מאחר שהיא שלו רק עד היובל, אין כח ההקדש גדול מכח המקדיש, ואין הקרקע של ההקדש אלא עד היובל, וביובל חוזרת לבעלים הראשונים.

וכשקנה שדה מאביו, ומת אביו, ואחר כך הקדישה, הכל מודים שאף על פי שבפועל באה השדה לידו כשדה מקנה, שהרי קנאה מאביו, והיתה עתידה לחזור לאביו ביובל, מכל מקום מאחר שבשעה שהקדישה, כבר ירשה מאביו, והיתה עתידה להישאר אצלו ביובל, דינה כשדה אחוזה, הנפדית לפי ערך 50 שקל כסף, ואם לא נפדית, אינה חוזרת לו ביובל.

וכשקנה שדה מאביו, והקדישה, ואחר כך מת אביו, נחלקו החכמים אם דינה כשדה מקנה או כשדה אחוזה.

לדעת רבי מאיר, דינה כשדה מקנה, כי בשעה שהקדישה עדיין לא ירשה מאביו.

ולדעת רבי יהודה ורבי שמעון דינה כשדה אחוזה, כי בשעה שהקדישה, כבר היתה ראויה להיות שדה אחוזה.

ויסוד מחלוקתם הוא:

שלדעת רבי מאיר, נאמר רק ריבוי אחד, ללמד שמקדיש שדה שקנה, אך ראויה להיות שדה אחוזה, דינה כשדה אחוזה, ומסתבר להעמיד את הריבוי הזה, למי שהקדיש אחר שמת אביו.

ולדעת רבי יהודה ורבי שמעון, נאמרו שני ריבויים, ללמד שמקדיש שדה שקנה, אך ראויה להיות שדה אחוזה, דינה כשדה אחוזה, ולכן יש ללמוד שאף כשמת אביו אחר שהקדיש, יש לשדה דין שדה אחוזה.

הריבוי שנאמר לדברי הכל, הוא מה שכתוב "ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו יקדיש", שבא ללמד שאין דין שדה מקנה, אלא בשדה שאין ראויה להיות שדה אחוזה, יצאה זו שראויה להיות שדה אחוזה, אם היה אביו מת קודם שקנאה ממנו.

דף ע"ב

מדיני פדיון הקדש

א. המקדיש קרקע משדה אחוזתו, ובא לפדותה, אינו פודה אותה כפי שווייה, אלא לפי הערך הקבוע שקצבה תורה בשווה לכל הקרקעות, "זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף". כלומר אם בא לפדות בתחילת היובל, כשיש עוד 49 שנים עד היובל הבא, ייתן 50 שקל [=סלע] כסף לכל בית כור. ואם בא לפדות כמה שנים אחר היובל, ייתן סלע ופונדיון לכל שנה שנותרה עד היובל.

ואף ש-49 פעמים סלע ופונדיון עולים 50 סלעים ופונדיון, (כי בסלע יש 48 פונדיונים), ואם כן זה יותר מ-50 סלעים האמורים בפרשה. מכל מקום כשאינו פודה בתחילת היובל, נותן סלע ופונדיון לכל שנה שנותרה עד היובל, משום שכשנותן כסף קטן, עליו להוסיף מעט, מחמת שההקדש יחליפו אותו בכסף גדול, ויצטרכו לשלם על כך לשולחני.

ב. המקדיש אילן בלא קרקע, ובא לפדותו, פודה אותו כפי שווייו.

ג. המקדיש אילנות עם הקרקע שלהם, אינו צריך לפדות את האילנות בפני עצמם, אלא פודה את הקרקע כפי הערך של 50 שקל כסף, והאילנות פדויים עם הקרקע.

ד. הקדיש תחילה את האילנות בלא הקרקע, [כגון שפירש שאינו מקדיש את הקרקע], ואחר כך חזר והקדיש את הקרקע, פודה את האילנות כפי שוויים, ואת הקרקע כפי הערך של 50 שקל כסף, כי מאחר שמתחילה קדשו האילנות להיפדות כפי שוויים, זכה בהם ההקדש כפי שוויים, ואינם נפדים עם הקרקע.

ומי שהקדיש 3 נטיעות, הנטועות באופן שראוי ליטוע 10 בבית סאה, מאחר שנטועות כראוי, הקדיש עימם את הקרקע, [וכן את האילנות הקטנים שביניהם שהם אילני סרק], וכשבא לפדותם, פודה רק את הקרקע, כדין ג'.

ומי שהקדיש 3 נטיעות הנטועות באופן שאינו ראוי לקיום, או שהקדישם בזה אחר זה, או שהקדיש 2 נטיעות, נחלקו חכמים בדינו.

לדעת רבי שמעון לא הקדיש את הקרקע, ולכן אפילו אם חוזר ומקדיש את הקרקע בפני עצמה, כשפודה, פודה את האילנות בפני עצמם, ואת הקרקע בפני עצמה, כדין ד'.

ולדעת רבי עקיבא וחכמים, המקדיש אילנות, מקדיש את הקרקע אף על פי שהקדיש 2 בלבד, וממילא כשפודה, פודה רק את הקרקע, כדין ג'.

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

פרק המישי המוכר את הספינה

דף ע"ג

מכירת ספינה

המוכר ספינה לחבירו, מן הסתם מכר עמה את הדברים

הבאים:

א. תורן. הוא העמוד הגבוה שהמפרשים נתונים עליו, ובלשון הגמרא קרוי איסקריא.

ב. נס. הוא הבד שפורסים על התורן להוליך את הספינה ברוח, וזהו **מפרש** בלשון המקרא, ואידרא בלשון הגמרא.

ג. עוגין. זה הברזל שמשליכים במים כדי להעמיד את הספינה במקום אחד, ונקרא עוגן, מלשון עיכוב, כמו "הלחן תעגנה לבלתי היות לאיש".

ד. משוטים המנהיגים את הספינה.

ה. איסכלה. זה הוא **כבש** שעולים בו לספינה.

ו. בור מים שבספינה, שנותנים בו מי שתיה.

ז. ספינה קטנה שקושרים לספינה הגדולה, וכשרוצים לעלות ליבשה נכנסים בקטנה, [כי הגדולה אינה יכולה להתקרב ליבשה]. בבבל היתה נקראת ביצית. ובארץ ישראל היתה נקראת **דוגית**, [על שם שצדים בה דגים].

ויש דברים, שמן הסתם אינם מכורים עם הספינה, אבל כשמוכר אותה "עם כל מה שבתוכה", הם מכורים עמה, ואלו הם:

א. עבדים שיש לבעל הספינה להנהיגה ולשמור את הפרקמטיא [=סחורה] שבתוכה.

ב. מרצופים [=שקים גדולים מעור] הקבועים בספינה, שבהם נותנים את הסחורות.

ג. אנתיקי [=סחורה] שבספינה.

וכל הדינים הנ"ל שווים הן במכירה והן במתנה והן בהקדש.

והריבוי שנאמר רק לדעת רבי יהודה ורבי שמעון, הוא מה שנכתב בפסוק הנ"ל "משדה", שהמילה הזו או חלקה מיותר לרבות דבר נוסף.

חרוב המורכב וסדן השקמה

א. תורת אילן עליהם – שאם מכר שלושה אילנות, מכר קרקע, גם אם היה אחד מהאילנות חרוב מורכב או סדן שקמה.

ב. ותורת קרקע עליהם – שאם מכר קרקע שהם בו, אינם מכורים עם הקרקע, משום שנחשבים כקרקע אחרת, כמו שכבר נתבאר.

עומר שיש בו סאתים

א. תורת עומר עליו – שאם שכח שלושה עומרים, והיה אחד מהם עומר של סאתים, **אין כאן שכחה,** כדין המבואר במסכת פאה שכל שוכח שלושה עומרים אין בזה דין שכחה.

ב. ותורת גדיש עליו – כשם שאין שכחה בגדיש, שנאמר "ושכחת עומר", ולא גדיש, כך **אין שכחה** בעומר שיש בו סאתים אפילו כשהוא יחידי, שנאמר בשכחה, "לא תשוב לקחתו", ללמד שאין דין שכחה, אלא בעומר שיכולים לקחתו בבת אחת.

סליק פרק המוכר את הבית

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

הערה קודם לימוד אגדתות רבה בר בר חנה

בעניין אגדתות רבה בר בר חנה, אמרתי להעתיק לכאן מספר "המאורות הגדולים", (עמ' ל"ז אות ק"ח), שהביא שם מעשה שהיה עם הגאון "אור ישראל" מסלנט ז"ל, שפעם אחת נודמן לביתו איזה פרופסור מברלין, וישאל הפרופסור את רבי ישראל לפשר כמה וכמה מדברי חז"ל, שנראים לכאורה ח"ו כמוזרים, וכדברי הזיה תפלים, כגון סיפור רבה בר בר חנה וכו', ועל זה ענה לו הגאון רבי ישראל סלנט, בסיפור ובמשל לקוח מהוויות העולם של הזמן ההוא, בזה הלשון:

חיים אנו כעת אחרי ניצחון קיסר אשכנז [=גרמניה] על מדינת צרפת, והוא מלך אשכנז נעשה למושל בכיפה על כמה מחוזות, שהיו מקודם נפרדים ומפוצלים, והוא איחדם לממשלה אחת כבירה ואדירה [=הכוונה בזה לאיחוד גרמניה], ובכדי להנציח מאורע היסטורי זה של כיבוש כמה מחלקי צרפת, שינתה ממשלת אשכנז את מראה הנשר, סמל המדינה, וקבעה בו שני ראשים, במקום שעד עתה היה רק נשר בעל ראש אחד.

כל כותבי העתים, הסופרים, והמשוררים, מהללים ומתארים את מעשה הכיבוש, במילים ובצבעים מגוונים ושונים, ובעצמי קראתי, איך שסופר אחד הפריז והפליא לתאר את כוחה של ממשלת אשכנז, באומר, שבימינו הצליח הנשר האשכנזי להגיע באברתו [=כנפו] האחת עד ממל מימין, ובאברתו השניה עד מן משמאל, ציפורנו האחת אוחזת בקלן, והשניה בבדן, תיאורים סמליים מופרזים.

ובמקום התיאורים המפורטים הממשיים של מלחמות העמים, נשארים לדורות סמלים רמזים וקווים בודדים, המובנים יפה בעיקר לאנשי הדור בו התרחשו כל המעשים.

ועכשיו הגע בעצמך, עם השינויים, החילופים, ותמורות הזמן, תיאור המעשים הממשיים הולך ונגוז, ומה שנשאר זה רק סיפור, המרוכז והמצומצם הסמלי, ובעבור תקופה ארוכה יקראו, שבאשכנז היה נשר בעל שני ראשים, שכנפיו השתרעו לאורך חמש מאות מיל, הלא שחוק ישחקו בעל דברי אגדה נעדרת טעם ואמת.

כמו כן קרה לנו, רבה בר בר חנה רשם בדברים סמליים ממצים ומרוכזים כמה וכמה ממאורעות העולם שבזמנו ושלפניו, וכך כמה וכמה עניינים פילוסופיים ומוסריים תורניים, באמרות קצרות, המקפלות בתוכן עניינים מאד נעלים ונשגבים, מובנים וידועים לאנשי הדור ההוא, ולאנשי הח"ן של הדורות הבאים, וכדבר התורה, "הנסתרות ... והנגלות לנו ולבנינו עד עולם".

אגדתא דרבה בר בר חנה

שכל שיחת תלמידי חכמים צריכה תלמוד.

בדפים הבאים מובאים ענייני אגדה, הקרויים אגדתא דרבה בר בר חנה, וכתב רשב"ם כמה טעמים לסיבת הבאתם.

שני דברים שאמרו יורדי הים לרבה

א. הגל שרוצה להטביע את הספינה, נראה בראשו כאש לבנה [=צוציאת דנורא חירותא, ומלאך מזיק הוא], ואנו מכים אותו באלה [=מקל], שחוקק עליו "אהיה אשר אהיה י-ה ה' צבא-ו-ת אמן אמן סלה", ועל ידי זה הוא שוקט מזעפו.

ב. [יש בים גלים גדולים, אשר] בין גל לגל 300 פרסאות, וגובה כל גל 300 פרסאות, פעם אחת כשהיינו בדרך, הגביה אותנו גל כזה גבוה מאוד לרקיע, עד שהכוכב הקטן שבקטנים היה נראה לנו

א. להודיע מה רבו מעשיך ה', [שמהם יש ללמוד על בריות גדולות ומופלאות שברא ה'].

ב. ממקצת המעשים יש ללמוד מתן שכרם של צדיקים לעתיד לבוא.

ג. ממקצת המאמרים יש ללמוד ביאור מקראות שבספר איוב, המדברים בעופות גדולים, ובהמות גדולות, ודגים גדולים.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	--	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

גדול, כמקום זריעת 40 כור חרדל, [שהוא יותר ממקום זריעת 40 כור של שאר זרעים], ואם היה הגל מגביה אותנו יותר, היינו נשרפים מחום הכוכב.

גל אחר שראה את הראשון שהגביה אותנו כל כך, היה סבור שיצא הגל הראשון חוץ לשפת הים, ושטף את העולם, הגביה קולו עליו ואמר, חברתי האם הנחת משהו בעולם שלא שטפת, שאבוא אחריך ואחריבנו. ענה לו הגל הראשון, צא וראה את גבורת מרדך, **שאפילו מלא החוט אין לי רשות לצאת ממקום הים.**

ואמר על זה רב פפא בר שמואל, אם לא הייתי שם לא האמנתי.

דג גדול שהחריב הרבה כרכים

ואמר רבה בר בר חנה, פעם אחת היינו מהלכים בספינה, וראינו **דג**, שנכנס בנחירו שרץ קטן [הנקרא כילבית], ומת. והשליכוהו **המים לשפת הים**, [כי הים אינו סובל דבר מת]. ומחמת גדלו **שיבר 60 כרכים**. ו-60 כרכים אחרים שהיו סמוכים לשם, אכלו מבשרו בעודו לח. ו-60 כרכים אחרים שהיו רחוקים משם, אכלו מבשרו על ידי שמלחוהו ונשאוהו למקומם. ומגלגל אחד של עינו מלאו 300 גרבי [=מידות] שמן. וכשחזרנו לשם אחרי שנים עשר חודש, ראינו שהיו מנסרים את עצמותיו, כדי לבנות מהן את הכרכים שהחריב.

דג שעל גבו יבשה

ואמר רבה בר בר חנה, פעם אחת היינו מהלכים בספינה, וראינו **דג**, שהיה חול על גבו, וצמחו עשבים על החול. היינו סבורים שיבשה היא, ועלינו עליו, ואפינו ובישלנו על גביו. וכאשר התחמם גבו, התהפך. ואם לא שהיתה הספינה קרובה, היינו טובעים.

דג גדול

ואמר רבה בר בר חנה, פעם אחת היינו מהלכים בספינה במהירות רבה עם כיוון הרוח, [בזמן שמחממים מים בקומקום הספינה היתה הולכת 60 פרסאות, ומקדימה בכך את מהירות החץ שיורים בקשת], ובא כנגדנו דג גדול כנגד כיוון הרוח, ושני סנפירים היו לו, אחד לצד הראש, ואחד לצד הזנב, ומחמת גודלו, אף על פי שבא כנגדנו, והיינו מהלכים במהירות רבה, הזמן שעבר מאז שהיינו כנגד הסנפיר הראשון, ועד שהיינו כנגד הסנפיר האחרון, היה שלושה ימים ושלושה לילות.

ואמר רב אשי, שדג זה הוא גילדנא [=שם דג קטן] שבים.

ציפור גדול

ואמר רבה בר בר חנה, פעם אחת היינו מהלכים בספינה, וראינו צפור שעומד עד קרסוליו במים, וראשו ברקיע. ומאחר שהגיעו המים עד קרסוליו, היינו סבורים שהמים אינם עמוקים, ורצינו לרדת ולהתקרר בהם. יצאה בת קול ואמרה, לא תרדו, שנפל

גדול, כמקום זריעת 40 כור חרדל, [שהוא יותר ממקום זריעת 40 כור של שאר זרעים], ואם היה הגל מגביה אותנו יותר, היינו נשרפים מחום הכוכב.

גל אחר שראה את הראשון שהגביה אותנו כל כך, היה סבור שיצא הגל הראשון חוץ לשפת הים, ושטף את העולם, הגביה קולו עליו ואמר, חברתי האם הנחת משהו בעולם שלא שטפת, שאבוא אחריך ואחריבנו. ענה לו הגל הראשון, צא וראה את גבורת מרדך, **שאפילו מלא החוט אין לי רשות לצאת ממקום הים.**

ועל זה נאמר, "האותי לא תיראו נאום ה'", אם מפני לא תחילו, אשר שמתי חול גבול לים, חוק עולם ולא יעברנו".

דברים שאמר רבה בר בר חנה על הורמין בר לילית

אני ראיתי [שד אחד ששמן] הורמין [וי"ג הורמין] בר לילית, שהיה רץ על שיני חומת העיר מחוזה, והיה פרש רוכב על סוס תחתיו, והשד לא היה יכול להזיקו.

יש ללמוד מכאן צדקות הקב"ה, שמרחם על בריותיו, ואינו נותן רשות להזיקם. ומכל מקום, יש ללמוד מכאן גם זאת, שאין ראוי לצאת בדרך יחיד, כי אם תינתן רשות למזיק, הוא מזומן להזיק.

פעם אחת היו שתי פרדות על שני גשרים מרוחקים, והיה השד קופץ מאחת לחברתה, והיו בידי שתי כוסות של יין, ותוך כדי שהיה קופץ, היה מוריק את שתיהן אחת לתוך חברתה, ולא נשפכה טיפה לארץ, אף על פי שאותו היום היתה סערה גדולה.

י"מ שכשנשמע בבית מלך השדים, שהוא נראה לעיני בני אדם, ומגלה סודותיהם [של השדים], הרגוהו.

וי"מ שאותו שד היה מאדם הבא על השידה, והיה דר בין האנשים, וכששמע הקיסר את מה שהיה עושה, היה ירא שיטול את מלכותו, והרגו.

אוריאל בן יומו

אמר רבה [בר בר חנה], אני ראיתי אוריאל [=ראם] בן יומו, שהיה גדול כהר תבור [=40 פרסאות], ואורך צווארו 3 פרסאות, ומקום הנחת ראשו פרסה ומחצה. וכשהטיל גללים, הם סתמו את הירדן, [עד שמסמסום המים].

אקרוקתא גדול

ואמר רבה בר בר חנה, אני ראיתי אקרוקתא [=צפרדע], שהיה גדול כאותו כרך הנקרא אקרא דהגרונא [=60 בתים]. בא תנין

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	--	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

וקשרים), וכמה ענף (=שאר החוט)), וכשלקחתי את אותו כנף הבהמות שהיינו רוכבים עליהם לא היו יכולים ללכת. אמר לי, שמא לקחת מהם איזה דבר, החזירהו להם, שכך קבלה בידו, הלוקח מהם איזה דבר, אינו יכול ללכת מכאן. החזרתי את הכנף, ואחר כך יכולנו ללכת.

כאשר באתי לפני החכמים, אמרו עלי שאני שוטה כחמור, שהרי הייתי יכול לראות באותו מקום את הכנף, וללמוד ממנו את דיני הציצית, אף בלא להביאו איתי.

ב. אמר לי, בא ואראך הר סיני, הלכנו, וראינו שמקיפים אותו עקרבים גדולים כחמורים לבנים, ושמעתי בת קול שאומרת, 'אוי לי שנשבעתי, ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי'.

כאשר באתי לפני החכמים, אמרו עלי שאני שוטה כחמור, כי היה לי לומר, 'מופר לך, מופר לך', כי וודאי היתה כוונתו, לשבועה שנשבע להגלות את ישראל, כמו שמבואר בהרבה מקומות בנביא, משום שעל שבועה זו מסתבר שיתאונן, 'אוי לי שנשבעתי'.

והטעם שלא הפר את השבועה, כי חשש שמא כוונתו לשבועה שנשבע לא להביא מבול לעולם, ואם יפר אותה, יחריב את העולם.

ג. אמר לי, בא ואראך עדת קרח הבלועים בארץ. ראינו שני בקעים שהיה עשן יוצא מהם, לקח גיזת צמר, ושרה אותה במים, ונעץ אותה בראש רומח, והכניסו לשם, וכאשר הוציאו, היתה גיזת הצמר חרוכה כולה.

אמר לי, הסכת ושמע. ושמעתי שהיו אומרים, 'משה ותורתו אמת, והם בדאים'.

אמר לי, כל שלושים יום [בראש חודש] הגיהנם מחזירים למקום הזה, כבשר שמהפכים אותו בקדרה, והם אומרים, 'משה ותורתו אמת, והם בדאים'.

ד. אמר לי, בא ואראך את המקום שבו הארץ והרקיע נושקים זה לזה, [אין זה סוף העולם, אלא מקום גבוה מאוד, ששם הארץ נושקת לרקיע]. הלכנו, וראינו שיש במקום הזה חלונות חלונות [ברקיע]. נטלתי את סל הלחם שלי, והנחתיו בחלון [עד שאגמור להתפלל], ואחר שהתפללתי בקשתי אותו, ולא מצאתיהו. אמרתי, וכי יש כאן גנבים. אמר לי, [המקום שהנחת בו את הסל], זהו גלגל הרקיע, [המקיף את העולם בכל יום], חכה כאן עד מחר באותה שעה, ותמצא את הסל.

בהם גרזן [או מעצד] לנגר לפני שבע שנים, ועדיין לא הגיע לקרקעית. ולא רק מחמת שהמים עמוקים, אלא גם מפני שהמים זורמים מהר, כלומר יש בהם מערבולות.

ואמר רב אשי, שציפור זה **נקרא "זיז שדי"**, שנאמר "זיזי שדי עמדי" [ראשו מגיע לרקיע].

אוזים שמנים

ואמר רבה בר בר חנה, פעם אחת היינו מהלכים במדבר, וראינו **אוזים שנוצותיהם נופלות מרוב שומן, ומושכים נחלי שמן תחתיהם**. אמרתי להם, האם יש לי חלק בכם **לעולם הבא**. אחד הגביה לי כנף, ואחד הגביה לי ירך, לרמז לי שזה חלקי בהם לעתיד לבוא.

כאשר באתי לפני רבי אלעזר [וספרתי לו], אמר לי, עתידים ישראל ליתן עליהם את הדין, שבחטאתם מתעכב משיח, ויש לאווזים הללו צער בעלי חיים מחמת שומנם.

הכרת הדרך על פי ריח העפר

ואמר רבה בר בר חנה, פעם אחת היינו מהלכים במדבר, והתלווה עמנו **סוחר ישמעאלי, שהיה נוטל עפר, ומריחו. ועל פי הריח אומר, זו דרך למקום פלוני, וזו דרך למקום פלוני**. אמרנו לו, **כמה אנו מרוחקים מהמים**, ואמר לנו תנו לי עפר. נתנו לו, ואמר לנו, שאנו מרוחקים 8 פרסאות, [לאחר שהלכנו כמה פרסאות], שוב נתנו לו, ואמר שאנו מרוחקים 3 פרסאות. והחלפתי את העפר הראשון עם השני, לראות אם הוא בקי, ולא הצלחתי [לתפוס אותו בטעות].

דף ע"ד

דברים ומקומות שהראה אותו סוחר ישמעאלי, [היודע להכיר את הדרכים על ידי הריח העפר], **לרבה בר בר חנה**, כפי שסיפר זאת רבה בר בר חנה:

א. אמר לי, בא ואראך מתי מדבר. הלכנו, וראינו אותם, שהיו שוכבים בפנים צהובות [=שמחות] כשתויי יין, ופניהם למעלה. והיו גדולים כל כך, שהיה סוחר ישמעאלי אחד רוכב על גמל, ורומחו בידו, ועובר תחת ברכי מת אחד, ואינו נוגע בברך.

חתיכתי כנף טלית של אחד מהם, להביאו לפני חכמים, ללמוד ממנו דין ציצית, [האם נותנים בה ארבעה חוטים כדברי בית שמאי, או שלושה חוטים כדברי בית הלל. וכן כמה מן הציצית גדיל (=חוליות

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה [דפים ס"ט-פ']</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	--	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

ג. רבי יוחנן מספר, פעם אחת היינו מהלכים בספינה, וראינו ארגז, שקבועות בו אבנים טובות ומרגליות, והיו מקיפים אותו, דגים הקרויים כרישים, ירד בר אמוראי [=צוללן] להביאו, וביקש הכריש לחתוך ירכו, זרק לו חומץ, וברח מריחו.

יצאה בת קול ואמרה, מה לכם ולארגז של אשת רבי חנינא בן דוסא, שעתידה להניח בו תכלת לצדיקים לעולם הבא.

ד. רב יהודה הינדוא מספר, פעם אחת היינו מהלכים בספינה, וראינו אבן טובה שמקיף אותה תנין. ירד בר אמוראי להביאה.

בא תנין ורצה לבלוע את הספינה. בא פושקנצא [=עורב נקבה] וחתכה את ראשו של התנין, ונהפכו המים לדם. בא תנין אחר, לקח את האבן הטובה, ותלה אותה על התנין המת, וחיה. ושוב בא ורצה לבלוע את הספינה. חזר הפושקנצא וי"ג שבפעם זו בא ציפור] וחתכה את ראשו של התנין. הלך בר אמוראי, ולקח את האבן הטובה, והניחו אותה על ציפורים [מתות] מלוחות שהיו בספינה, וחיו, וברחו עם האבן.

עיניו של לויטן מאירות באור גדול, שנאמר "עיניו כעפעפי שחר".

יש עשב הנקרא סמתרי, ותכונתו לחבר דברים שנוגעים בו, [כאותה ירך, שפתחו אותה לנקר חלב וגיד הנשה, והניחוה עליו, ונתחברה כבתחילה].

יש עץ הנקרא רותם, שגחליו אינם כבים מהרה, [ואפילו 12 חודש אחר שהדליקו אותם, עדיין הם מלחשות].

"ויברא אקים את התנינים הגדולים"

בבבא אמרו – אלו ראמים שבים.

ורבי יוחנן אמר – זה לויטן נחש בריח, [הוא הזכר שזקוף כבריח], ולויטן נחש עקלתון, [היא הנקבה שמקיפה את כל העולם].

אמר רב יהודה אמר רב, כל מה שברא הקב"ה בעולמו, זכר ונקבה בראם. ואף לויטן, זכר ונקבה בראם. ואילו נזקקים זה לזה, מחריבים כל העולם כולו. מה עשה הקב"ה? סירס את הזכר, [שלא יזקק לשאר דגים, א"י שלא תהיה לו תאוה ויצטער], והרג הנקבה, ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא, שנאמר, "והרג את התנין אשר בים".

ולא היה די לצנן את הנקבה. כי אם היתה קיימת, היה הדג בא עליה, אף על פי שצוננת.

המנהג הוא שמסירים את הציצית מטליתות של מתים

רבינו תם מפרש, שבזמן חז"ל, לא היו מסירים את הציצית מבגדי המתים, כמבואר בדברי שמואל בפרק התכלת. אלא מאחר שציצית היא עדות שקיים הלוטשה את כל התורה, [מניין ציצית עולה 600, ו-8 חוטים, ו-5 קשרים, עולה תרי"ג], רק הם שהיו מקיימים כל התורה, היו מלבישים את המתים בציצית. אבל עכשיו שאין חשובים כל כך, אם ילבשו המתים ציצית, הרי זה כמעיד עדות שקר, [וכן אמרו במדרש, ועשו להם ציצית לדורותם לדור תם].

ור"י גם כן מפרש, שבזמן חז"ל לא היו מסירים את הציצית מבגדי המתים. אלא שכל זה בזמנם, שהיו כולם מקיימים מצוות ציצית. אבל עתה שאין לכולם בחייהם, אין לעשות במותם, אפילו למי שהיה בחייו, שלא לבייש את מי שאין לו.

וי"מ שעניין זה נחלקו בו כבר בימי חז"ל, ואנו נוהגים כדברי מסכת שמחות, שאמר אבא שאול, הסירו תכלת מטליתי.

ורבינו חיים כהן צדק מפרש, ששמואל שאמר בפרק התכלת, שאין מסירים את הציצית, הוא כפי שיטתו, שאין מצוות בטלות לעתיד לבוא, ולכן צריך שיהיה למתים ציצית, לזמן שיקומו. אולם הלכה כרבי יוחנן, שמצוות בטלות לעתיד לבוא, ולכן אין להטיל ציצית לבגדי המתים.

ועוד פירש ר"י, שאף לדברי שמואל, אין מטילים ציצית לבגדי מתים אלא שעה אחת, כי בגדים חדשים הם ומעולם לא היה על הבגדים הללו ציצית, ורוצים להודיע שקיים זה מצוות ציצית, אבל מיד אחר כך מסירים אותם, וכן נוהגים בארץ אשכנז.

וממה שהיו למתי מדבר ציציות, אין קושיה, כי לא היו נקברים במותם, אלא כל ערב תשעה באב היו נכנסים חיים לתוך קבריהם, ואותם שנגזר עליהם למות באותה שנה, מתו, והשאר יצאו.

דברים שסיפרו כמה חכמים על שארע להם בהילוכם בספינה :

א. רבי יוחנן מספר, פעם אחת היינו מהלכים בספינה, וראינו דג שהוציא ראשו מהים, והיו עיניו כשני ירחים, ושני נחיריו קילחו מים כשני נהרות של סורא.

ב. רב ספרא מספר, פעם אחת היינו מהלכים בספינה, וראינו דג שהוציא ראשו מהים, והיו לו קרניים, וחוקק עליהם, אני בריה קלה שבים, 300 מאות פרסאות הנני, והריני הולך לפיו של לויטן', [שיאכלני היום].

ואמר רב אשי, שאותו דג הוא עז הים, שחופרת בים בקרניה לבקש אחר מזונות.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רזזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

מימות שבמצולה, ואלמלא מכניס ראשו לגן עדן, אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו.

ובשעה שצמא, עושה תלמים תלמים בים, [שנראה בו חפירות עמוקות כתלמים של מחרישה], ומרוב מים ששותה, אין תהום חוזר לאיתנו עד שבעים שנה.

סעודת לויתן

אמר רבי יוחנן, **עתידי הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים** [=תלמידי חכמים] **מבשרו של לויתן**, והשאר מחלקים אותו, ועושים בו סחורה בשוקי ירושלים.

כירה חברים וכנענים

אין **כירה** [האמורה בפסוק "יכרו עליו חברים"] אלא **סעודה**.

אין **חברים** [האמורים בפסוק "יכרו עליו חברים"] אלא **תלמידי חכמים**.

אין **כנענים** [האמורים בפסוק "יחצוהו בין כנענים"] אלא **תגרים**.

סוכת עורו של לויתן

אמר רבי יוחנן, עתידי הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של לויתן. **וארבע דרגות נאמרו בקיבול שכר הצדיקים מעור לויתן**.

דרגה א - עושים לו **סוכה** [גג וארבע מחיצות].

דרגה ב - עושים לו **צל** [גג בלא מחיצות].

דרגה ג - עושים לו **ענק** לצווארו.

דרגה ד - עושים לו **קמע**.

ושאר עור הלויתן, פורסו הקב"ה על חומות ירושלים, וזיוו מבהיק מסוף העולם ועד סופו.

"**ושמתי כדכד שמשותיך**" [=חומותיך]. ו"א שיהיו החומות מאבני **שהם**. ו"א שיהיו החומות מאבני **ישפה**. **ואמר הקב"ה** שיהיו החומות **משניהם**. **מפירוש רשב"ם משמע**, שהכוונה ל**שהם** ו**ישפה** שנחלקו בו חכמים. **ורבינו תם מפרש**, שהכוונה ל**פוך וספיר**, הכתובים בפסוק המוקדם, "הנני מרביץ בפוך אבניך, ויסדתים בספירים".

"**ושעריך לאבני אקדח**" – אקדח משמעותו קודח, כלומר אדום מרוב חום, והיינו **אבן** ששמה **אודם**. וכמו כן אקדח משמעותו קדיחה, על שם **שעתידי הקב"ה להביא** אבנים טובות ומרגליות,

ולא היה ראוי לסרס את הנקבה, ולהרוג את הזכר. כי מליחה לנקבה טובה ממליחה לזכר. א"נ משום שנאמר "לויתן זה יצרת לשחק בו", ואין דרך ארץ שישחק עם הנקבה.

ואף **בהמות בהררי אלף**, [שרועות אלף הרים בכל יום], **זכר ונקבה בראם**. ואילו נזקקים זה לזה, מחריבים כל העולם כולו. מה עשה הקב"ה, **סירס את הזכר, וצינן את הנקבה, ושמרה לצדיקים לעתידי לבוא**, [אבל לא מלחה, כי אין מליחה טובה לבשר אלא לדגים].

שר של ים

ואמר רב יהודה אמר רב, **בשעה שביקש הקב"ה לבראות את העולם, אמר לו לשר של ים** [הנקרא רהב], **פתח פיך, ובלע כל מימות שבעולם**, [כדי שתראה היבשה]. **אמר לפניו**, ריבונו של עולם, **די שאעמוד בשלי**, [שמחמת שבלוע מי הים, הים איננו מלא], **מיד בעט בו והרגו**. ואלמלא מים מכסים אותו, אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו.

מקור הירדן והילוכו

ירדן יוצא ממערת פמייס, ומהלך בימה של סבכי, ובימה של טבריא, ומתגלגל ויורד לים הגדול, ומתגלגל ויורד לפיו של לויתן, וכל זמן שהוא חי, גם בהמות בהררי אלף בטוחות שלא ימותו.

ימים ונהרות שמקיפים את ארץ ישראל

הכתוב אומר, "כי הוא [הקב"ה] על ימים יסדה [את ארץ ישראל] ועל נהרות יכוננה", והכוונה לשבעה ימים, וארבעה נהרות, שמקיפים את ארץ ישראל.

ואלו הם **שבעה ימים**. (א) ימה של טבריא. (ב) ימה של סדום. (ג) ימה של חילת. (ד) ימה של חילתא. (ה) ימה של סיבכי. (ו) ים אספמיא. (ז) ים הגדול.

ואלו הן **ארבעה נהרות**. (א) ירדן. (ב) ירמוך. (ג) קירומיון. (ד) פיגה.

דף ע"ה

צידת לויתן

אמר רבי יונתן, **עתידי גבריאל לעשות קניגיא [=ציד] אחר לויתן**, ולולא שהקב"ה עוזרו אין יכול לו.

כשלויתן רעב או צמא

אמר רבי יוחנן, **בשעה שלויתן רעב**, מוציא הבל מפיו, ומרתיח כל

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחוב (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ. ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	--	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

חירם מלך צור

חירם מלך צור עשה עצמו אלוה, ואמר עליו הקב"ה, "מלאכת תופיך ונקביך בד".

וי"א שתוף רומז לדבר חלול, והכוונה ב"תופיך ונקביך" לנקבים וחללים שבאדם. וכך אמר לו הקב"ה, כשבראתי את עולמי, נסתכלתי בך, שאתה עתיד למרוד בי, ולעשות עצמך אלוה, ובראתי באדם נקבים.

וי"א שתוף רומז לקבר שהוא חלול, וכך אמר לו הקב"ה, כשבראתי את עולמי, נסתכלתי בך, שאתה עתיד למרוד בי, ולעשות עצמך אלוה, וקנסתי מיתה על אדם הראשון.

בין ירושלים לירושלים

אמר רבי יוחנן: ירושלים של עולם הזה, כל הרוצה לעלות עולה, של עולם הבא, אין עולים לה אלא המזומנים, שנאמר "ועל מקראיה".

שלושה נקראים על שמו של הקב"ה

א. עתידי צדיקים שנקראים על שמו של הקב"ה, שנאמר "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו".

ב. משיח נקראי על שמו של הקב"ה, שנאמר "וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו".

ג. ירושלים נקראת על שמו של הקב"ה, שנאמר, "ושם העיר מיום ה' שמה".

עתידיים מלאכים לומר קדושה לפני צדיקים

אמר רבי אלעזר: עתידיים צדיקים, שמלאכים אומרים לפניהם "קדושי", כדרך שאומרים לפני הקב"ה, שנאמר, "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו".

הגבהת ירושלים

אמר רבי יוחנן, עתיד הקב"ה להגביה את ירושלים שלוש פרסאות למעלה ועולים לה בלא צער.

העננים תלויים שלוש פרסאות מעל הארץ.

מידת ירושלים

אמר רבי חנינא בר פפא, ביקש הקב"ה לתת את ירושלים במידה, [שלא תתרחב יותר]. אמרו לפניו מלאכי השרת, ריבוננו של עולם, הרבה כרכים בראת בעולמך של אומות העולם, ולא

שהם שלושים על שלושים, וחוקק בהם עשר [רוחב] על עשרים [גובה], ומעמידם בשערי ירושלים להיות שערים.

תלמיד אחד לגלג על הדברים הללו, כששמעם מרבי יוחנן, שהרי עתה אין בנמצא אבנים טובות כה גדולות, ואף לא בגודל ביצת עוף הנקרא צוצילתא, ואיך ימצאו גדולות שלושים על שלושים.

לאחר זמן הפליגה ספינתו בים, וראה מלאכים העוסקים בהכנת שערים לירושלים מאבנים גדולות כדברי רבי יוחנן, חזר אליו, ואמר לו, דרוש רבי, לך נאה לדרוש, כאשר אמרת כן ראיתי.

אמר לו רבי יוחנן, ריקא, לולא ראית לא האמנת, מלגלג על דברי חכמים אתה, נתן עיניו בו, ונעשה גל של עצמות.

ושערים האמורים כאן, אינם שערים שבהם נכנסים, אלא חלונות שבחומה. אבל שערי הכניסה יהיו גדולים יותר, כי שלושים אמה לא יהיו מספיקים לכניסת בני אדם, שיהיו גבוהים יותר משלושים אמה. לדעת רבי מאיר יהיו גבוהים מאתים אמה. ולדעת רבי יהודה יהיו גבוהים מאה אמה.

חופות לצדיקים

אמר רבי יוחנן, עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות לכל צדיק וצדיק לפי כבודו. [יתכן שהכוונה לחיפוי בתוך חיפוי והצדיק בתוך כולם]. (א) ענן. (ב) עשן, [שכל מי שענינו צרות בתלמידי חכמים בעולם הזה, שלא להנותם מנכסיו, ענינו מתמלאות עשן לעולם הבא]. (ג) נוגה. (ד) אש, [שכל אחד ואחד נכוה בחופתו של חבירו כלומר חופת הקטן נכוות מחופת הגדול ממנו]. (ה) להבה. (ו) י"מ כבוד. וי"מ סוכה. (ז) חופה.

משה ויהושע

"ונתת מהודך עליו", "מהודך", ולא כל הודך. זקנים שבאותו הדור, שראו משה ויהושע, אמרו, 'פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בושה, אוי לה לאותה כלימה', שבזמן מועט נתמעט הכבוד כל כך, שהרי יהושע היה נביא ומלך כמשה, ולא יכול להגיע לכבודו.

חופות אדם הראשון

אמר רבי חמא ברבי חנינא, עשר חופות עשה הקב"ה לאדם הראשון בגן עדן, ואלו הן לפי סדר חשיבותם. (א) אודם. (ב) פטדה. (ג) יהלום. (ד) תרשיש. (ה) שהם. (ו) ישפה. (ז) ספיר. (ח) נופך. (ט) ברקת. (י) זהב.

ולדעת מר זוטרא, היתה חופה אחת עשרה, מכל אבן יקרה.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת ררזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

נידונית כדבר אחד, ולכן כל זמן שלא משך את כולה, מאחר שמקצת ממנה במקום שהיתה תחילה, אין כאן משיכה שהוציאה אותה ממקומה הראשון, ואין כאן קניין משיכה].

אופן קניין מסירה בבעלי חיים

כשהקונה אוחז את הבהמה באחד מהמקומות הבאים, הוא קונה אותה בקניין מסירה:

טלפה [=רגלה]. שעה. אוכף שעליה. שלף [=משא] שעליה. פרומביא [=רסן] שבפיה. זוג [=פעמון] שבצווארה.

לפירוש רשב"ם [ור"י], קניין זה חל, כשהקונה אוחז את אחד הדברים הנ"ל במצוות המוכר, **אף על פי שאינו מקבל אותו מיד המוכר, אלא אוחז אותו מעצמו, וגם אינו עושה זאת בפני המוכר.**

ולפירוש ריב"א [ורבינו תם], קניין זה חל, **רק אם הקונה מקבל את אחד הדברים הללו מידו של המוכר.**

אופן קניין משיכה בבעלי חיים

קניין משיכה הוא, שתלך הבהמה מחמת הקונה, ואפילו שלא על ידי משיכה ממש, כגון על ידי שקורא לה, או על ידי שמכה אותה.

לדעת תנא קמא, כיון שעקרה יד ורגל מחמת הקונה, קנה.

מתחילה אמרו, שלדעת התנא הזה, כן הדין גם בספינה, שמשכיכה של כל שהוא קונה, כדברי רב.

אולם למסקנה, יתכן שהתנא הזה מודה, שאין ספינה נקנית במשיכה עד שימשוך כולה, והסברא שמועיל קניין משיכה בבהמה על ידי עקירת יד ורגל הוא, משום שכשהבהמה עוקרת יד ורגל, היא עומדת לעקור גם את היד השניה והרגל השניה, והרי היא כמי שעשתה כן, ויצאה לגמרי מהמקום שעמדה עליו תחילה, מה שאין כן בספינה, שאף אם נעקרה מעט ממקומה, אינה עומדת להיעקר לגמרי.

ולדעת רבי אחא [וי"א רבי אחי], אין הבהמה נקנית במשיכה, אלא **כשתלך מלא קומתה, כלומר שתעקור את כל ארבע רגליה ממקום שעמדו בו תחילה.**

מתחילה אמרו, שלדעת התנא הזה, כן הדין גם בספינה, שאינה נקנית במשיכה, אלא בעקירת כולה, כדברי שמואל.

אולם למסקנה, יתכן שהתנא הזה מודה, שספינה נקנית

נתת להם מידה. ירושלים, ששמך בתוכה, ומקדשך בתוכה, וצדיקים בתוכה, אתה נותן בה מידה. **מיד** אמר, **"פרזות תשב ירושלים** מרוב אדם ובהמה בתוכה".

דברים שיוסיף הקב"ה בירושלים

דברים שעתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים לדברי ריש לקיש.

א. אלף טפף גינות – **לפירוש רשב"ם**, טפ"ף הוא גימטריא 169, והכוונה שיתווספו **169,000 גינות** לירושלים, [1000 פעמים טפ"ף]. **ולפירוש התוס'**, טפף הוא דבר שאינו בולט ולא שוקע אלא ישר, והכוונה שיתווספו **1000 גינות ישרות** לירושלים.

ב. אלף קפל מגדלים – **לפירוש רשב"ם**, קפ"ל הוא גימטריא 210, והכוונה שיתווספו **210,000 מגדלים** לירושלים, [1000 פעמים קפ"ל]. **ולפירוש התוס'**, קפל הם עמודים חזקים וגבוהים, והכוונה שיתווספו **1000 מגדלים של עמודים חזקים וגבוהים** לירושלים.

ג. אלף ליצוי בירניות [=מגדלים קטנים מהקודמים] – **לפירוש רשב"ם**, ליצוי"י הוא גימטריא 146, והכוונה שיתווספו **146,000 בירניות** לירושלים, [1000 פעמים ליצוי"י].

ד. אלף ושני שילה טוטפראות [=מגדלים קטנים מבירניות], וכל אחת ואחת כציפורי בשלוותה, [שהיו בה מאה שמונים אלף שווקים של מוכרי מאכל הנקרא ציקי קדירה] – **לפירוש רשב"ם**, שיל"ה הוא גימטריא 345, והכוונה שיתווספו **345,690 טוטפראות** לירושלים, [1002 פעמים שיל"ה].

אמר רבי יהושע דסכני, **ירושלים שלעולם הבא גדולה פי שלושה ופי שלושים** [סה"כ פי 90] **מירושלים שהיתה כבר.**

אם ירושלים שלעולם הבא גדולה בשטחה כשלוש ירושלים שהיתה כבר, בכל בית יהיו שלושים קומות.

ואם ירושלים שלעולם הבא גדולה בשטחה כשלושים ירושלים שהיתה כבר, בכל בית יהיו שלש קומות.

אופן קניין משיכה בספינה

לדעת רב, כיון שמשך כל שהוא, קנה. [מסתבר שלדעתו כל חלק מהספינה נידון בפני עצמו, ולכן כשמזיז את הספינה מעט, מאחר שכל חלק ממנה זו ממקומו הראשון, הרי זה כמושך את כל הספינה ממקומה הראשון, וכאילו נמצאת כולה במקום אחר].

ולדעת שמואל, לא קנה, עד שימשוך את כולה, כלומר שיגיע סוף הספינה למקום שהיה ראשה עומד. [מסתבר שלדעתו כל הספינה

ברשות הרבים, ובחצר שאינה שלו [ולא של המוכר].

אבל **קניין משיכה** שאינו חשוב כמותו, אינו מועיל אלא כשמושך למקום השייך לו, כגון **רשותו הפרטית**, או **רשות שהוא שותף בה**, או **סימטא** שהוא מקום המיוחד לעומדים בה, ובאותה שעה שהקונה עומד שם, הרי היא לו כרשות שהוא שותף בה.

ומכל מקום, לכל השיטות, הכל מודים שהספינה נקנית ברשות הרבים במסירה, ובסימטא או ברשות של שניהם במשיכה, [ולרבינו תם אף במסירה].

ומחלוקת רבי וחכמים לעניין ספינה היא, כשהיתה ספינה **ברשות הרבים**, ואמר המוכר לקונה, **לך משוך וקני**.

לדעת רבי – אין באמירה זו הקפדה, שיקנה את הספינה דווקא במשיכה, אלא נתינת רשות לקנותה אף במשיכה, אבל יכול לקנותה גם במסירה בעודה ברשות הרבים.

ולדעת חכמים – יש באמירה זו הקפדה, שיקנה אותה דווקא במשיכה לרשותו, ולא במסירה בעודה ברשות הרבים, ולכן אינו קונה במסירה.

קניית אותיות [= שטר חוב]

נחלקו חכמים באיזה אופן ניתן לקנות שטר חוב כדי שיהיה השטר והחוב של הקונה:

לדעת רבי [וחכמי הברייתא של ספינה] – **שטר חוב נקנה במסירה בפני עצמה בלא שטר**. כלומר במשיכה בפני עצמה. י"מ שמיכת שטר חוב נקראת מסירה ולא משיכה, כי משיכת שטר חוב שונה ממשיכות שאר מטלטלים, שאינה מועילה אלא כשהקונה מושך מהמוכר מיד ליד. וי"מ שמיכת שטר חוב מועילה אף כשאינה מיד המוכר, ומכל מקום נקראת מסירה, כי משיכת שטר חוב שונה ממשיכת שאר מטלטלים בזה שאינה מועילה אלא בקנייה מבעלים הראשונים, אבל המושך שטר חוב שמצא מן ההפקד לא קנאו.

ולדעת רבי נתן [וחכמי הברייתא של אותיות] – **שטר חוב אינו נקנה במסירה לבדה**, [כי המוכר יאמר, לא מכרתי את החוב, אלא את הנייר שעליו כתוב השטר]. ואינו נקנה בשטר לבדו, [שאינו שטר קונה אלא עבדים וקרקעות]. אבל **נקנה במסירה ושטר עמה**, באופן שהמסירה היא הקניין, והשטר מגלה שהקניין הוא על החוב, ולא רק על הנייר של שטר החוב. ובנוסח השטר שבו מוכרים את שטר החוב צריך לכתוב "קני לך הוא וכל שעבודיה דביה" [=קנה לך אותו ואת כל השעבודים שבו].

לפי גרסת רשב"ם, הלכה כרבי, ששטר חוב נקנה במסירה בפני

במשיכה של כל שהוא, והטעם לחילוק בין ספינה לבעלי חיים הוא, שספינה שנעקרה מעט ממקומה, אין בה שום חלק שלא נמשך ממקומו הראשון, מה שאין כן בהמה, שעקרה רק יד ורגל, שעדיין היד השניה והרגל השניה שלה במקומן הראשון.

דף ע"ו

קנין מסירה בספינה

אופן קניין מסירה בספינה הוא, שהקונה אוזז בחבל שהספינה קשורה בו, ואינו מזיזה ממקומה

וכבר התבאר לעיל, שנחלקו הראשונים, האם הקניין מועיל רק כשהמוכר מוסר לקונה, או אף כשהקונה מחזיק בעצמו במצוות המוכר.

מקומות שקונים במשיכה ומקומות שקונים במסירה

שיטת רשב"ם [ור"י]:

קניין מסירה מועיל אף כשאין המוכר מוסר לקונה מיד ליד, ואף כשהקונה עושה את הקניין שלא בפני המוכר, ומשום כך קניין משיכה נחשב קניין חשוב יותר מקניין מסירה, ולכן בכל מקום שמשכה מועילה, אין קונים במסירה אלא במשיכה, ורק במקום שמשכה אינה מועילה, קונים במסירה.

ועיקר קניין משיכה הוא, שהקונה ימושך לרשותו, ולכן קניין זה מועיל רק במקום השייך לו, כגון **רשותו הפרטית**, או **רשות שהוא שותף בה**, או **סימטא** שהוא מקום המיוחד לעומדים בה, ובאותה שעה שהקונה עומד שם, הרי היא לו כרשות שהוא שותף בה, ומאחר שבכל המקומות הללו ניתן לקנות במשיכה, אין קונים בהם במסירה.

ושאר מקומות שאינם מיוחדים לקונה, כגון **רשות הרבים**, או **חצר שאינה שלו** [ולא של המוכר], מאחר שאי אפשר לקנות שם במשיכה, קונים שם במסירה.

ומאחר שבהמה דקה נקנית במשיכה ולא במסירה, אין קונים אותה אלא ברשות שיש לקונה חלק בו.

ומאחר שספינה ובהמה גסה נקנים גם במשיכה וגם במסירה, ניתן לקנותם בכל מקום.

שיטת רבינו תם:

קניין מסירה מועיל רק כשהמוכר מוסר לקונה מיד ליד, וכשהקונה עושה את הקניין בפני המוכר, ומשום כך קניין מסירה נחשב קניין חשוב יותר מקניין משיכה, ומרוב חשיבותו הוא קונה בכל מקום, אפילו

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רזזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה' (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

בכתיבת השטר אין לכותבו בלא הסכמתו.

ורבינו תם מפרש, שאין הדין הזה אמור אלא בשטר מתנה, שיש לנותן הפסד בכתיבת השטר, שעל ידי שישמעו שיוצאים שטרות לחובתו, ויחשבו שהם שטרי מכר, ששאר נכסיו משועבדים לאחריותם, שוב לא ירצו לקנות ממנו נכסים, שמא יטרפו מה שיקנו, ומאחר שיש לו נזק בכתיבת השטר, אין לכותבו בלא הסכמתו. אבל במכר, מן הסתם על דעת שיכתבו את השטר קנו ממנו, כדי שלא יוכל לכפור במכירה, ולכן כותבים את השטר על כורחו.

ב. האומר 'זכו לפלוני בשדה על מנת שתכתבו לו את השטר', קניין השדה אינו מועיל לקנותה אלא אחר שינתן השטר למקבל, וכל זמן שלא קיבל את השטר, יכול הנותן לחזור בו אף מקניין השדה.

ג. כתב שטר על השדה, שמקנה אותה לחבירו, [על פי הדין שמוותר לכתוב שטר מכר אף קודם המכירה], ולאחר מכן הקנה את השדה לחבירו, על ידי קניין השדה, זכה המקבל גם בשטר, כי נקנה עם השדה בקניין אגב.

שליח להביא מעות

לרב פפא היו שנים עשר אלף זוז ביד אחרים בבית חוזאי, וייג שהפקיד אצלם, וייג שהלווה להם, ולא היו רוצים לשלוח את המעות ביד שליח, שמא יאבדו בדרך, ויתחייבו באחריותם.

וכדי שיתרצו לתת את המעות לרב שמואל בר אחא שלוחו, עמד והקנה לו אותם בקניין אגב, כי כשיהיו המעות שלו, בשעה שיקבל מהם, נסתלקו מאחריותם, כמי שמחזירים לבעלים, ואין להם סיבה להימנע מלהחזיר.

מכירת קרון [=עגלה] ופרדות [המושכות בקרון]

המוכר את הקרון לחבירו – אם הפרדות אדוקות בו, מכורות עמו. ואם אינן אדוקות בו, אינן מכורות עמו.

המוכר את הפרדות לחבירו – הקרון אינו מכור עימהן.

אפשר שטעם הדין הזה, הוא כטעם הדין המבואר להלן לעניין מכירת צמד ובקר, כלומר מאחר שדרך העולם לקרוא "קרון" לקרון בלבד, או לקרון עם הפרדות כשהן אדוקות בו, כשאמר "קרון", מכר קרון ופרדות שאדוקות בו. ומאחר שדרך העולם לקרוא "פרדות" לפרדות בלבד, כשאמר "פרדות", מכר פרדות בלבד, שלפי לשון המוכר כך חל הקניין.

ואין אומרים הדמים מודיעים, אלא במקום שיש ספק למה התכוון, אבל בזה, לשונות ידועים הם שכך כוונת "קרון" וכך כוונת "פרדות".

עצמה. שכן קיבל אממיר מרבתינו. וכן סברת רב אשי, שהרי מכירת שטר חוב אינה מכירה של ממון ממש, אלא של דברים בעלמא, ולא מסתבר שדברים ימכרו בדברים, כלומר בשטר אחר, אלא במסירה שהיא מעשה בידים.

ולפי גרסת התוס', הלכה כרבי נתן, ששטר חוב נקנה במסירה עם שטר. שכן קיבל אממיר מרבתינו. וכן סברת רב אשי, שהרי מכירת שטר חוב אינה מכירה של ממון ממש, אלא של דברים בעלמא, ולא מסתבר שדברים ימכרו בדברים, כלומר במסירה בעלמא, אלא במעשה, כלומר שיכתוב שטר בשמו על השעבוד.

ומכל מקום גם התוס' מודים, ששכיב מרע מקנה שטרי חובות שלו במסירה בלא שטר, כי דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים הם.

כתב רב יהודאי גאון שאין אותיות נקנות בחליפין.

תוקף מכירת שטר חוב

יש מפרשים, שמדין התורה אין תוקף למכירת שטרי חוב, כי אי אפשר למכור את שעבוד השטר שאינו ברשות המלווה, אולם חכמים תיקנו שהמוכר שטר חוב לחבירו, מכרו קיים.

ומה שנתמעטו שטרות בתורה מדין אונאה, אין הכוונה לאונאה במכירת שטרי חוב למי שאינו בעל השטר, שאין לה תוקף מהתורה. אלא למי שמצא שטר חוב של אדם, אחרי שהתייאש ממנו, שאינו חייב להחזיר לו את השטר חנם, ובא למכור לו (ביוקר), כדי שיוכל לגבות בו את חובו. או שהלווה ממון לחבירו בלא שטר, ורוצה לשלם לו על מנת לכתוב שטר על החוב, להפוך את ההלוואה למלווה בשטר, שאין ללווה לבקש מחיר יקר.

ורבינו תם מפרש, שמדין התורה יש תוקף למכירת שטרי חוב.

דף ע"ז

שלושה שטרות

הבא להקנות שדה לחבירו, וגם לכתוב לו שטר ראייה שהשדה שלו, פעמים קניין השדה וכתיבת השטר אינם תלויים זה בזה, ופעמים הם תלויים זה בזה.

א. האומר 'זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר', הקניין עומד לעצמו, וכתיבת השטר עומדת לעצמה, ולכן משעה שיזכו לפלוני את השדה בקניין, זכה בשדה, אבל בשטר לא זכה עד שיקבל אותו, ואם יחזור בו הנותן מכתבת השטר, אין לתת אותו למקבל.

י"מ שהדין הזה שווה בין במכר ובין במתנה, כי יש לנותן הפסד מכתבת השטר, שעל ידו ידעו הכל, שמכר או נתן קרקע שלו, וכשידעו שאין לו כל כך קרקעות, לא ירצו להלוות לו, ומאחר שיש לו נזק

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
<p>כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)</p>						

א-ב. אוכף ומרדעת, עשויים בין לרכיבה בין למשא.

ג. קילקלי, שקושרים בו את האוכף תחת בטן החמור.

ד. חבק, שקושרים בו את האוכף תחת חזה החמור.

ואלו כלי החמור שעשויים למשא בלבד :

ג-ד. שק ודיסקיא, שטוענים בתוכם משא החמור.

ה. כומני [=מרכבת הנשים], שהנשים יושבות בו, ונחשב כמשא החמור, כי סתם חמור לרכיבת אנשים עומד, ולא לישיבה בכומני, ורק הנשים שאינם רוכבות עליו, יושבות בכומני.

מכירת חמור

נחלקו חכמים במשנה, אלו כלים נמכרים עם החמור, והסתפקו בגמרא באיזה אופן להעמיד את דבריהם.

אופן א'

כשבשעת המכר הכלים אינם על החמור :

לדברי הכל, כליו אינם מכורים עמו. רשב"ם מפרש, ששום כלי אינו מכור עמו. אולם התוס' מפרשים, שרק כלים העשויים למשא אין מכורים עמו, אבל כלים העשויים לרכיבה מכורים עמו, אף על פי שאינם עליו.

כשבשעת המכר הכלים על החמור :

לדעת תנא קמא – סתם חמור לרכיבה עומד ולא למשא, ולכן מן הסתם רק הכלים העשויים לרכיבה מכורים עמו, [וכן הדין אם אמר "הוא וכליו"]. אבל אם אמר בפירוש, "הוא וכל מה שעליו", גם הכלים העשויים למשא בלבד מכורים עמו.

ולדעת נחום המדי – סתם חמור עומד למשא, ולכן אף מן הסתם בלא שיפרש "הוא וכל מה שעליו", גם הכלים העשויים למשא בלבד מכורים עמו.

ולדעת רבי יהודה – אם הקונה אמר למוכר, "מכור לי חמורך זה", כוונתו לומר כמות שהוא, עם כלים שעליו, [שאם לא כן למה אמר "זה" הלא אין כאן שני חמורים שצריך לציין איזה מהם רוצה], וכליו מכורים עמו. אבל אם אמר "חמורך הוא", כוונתו לומר, אם הוא חמורך מכור לי אותו, וכליו אינם מכורים עמו, שאין זה אלא כמכירה בלא לפרש שרוצה בכלים, ומן הסתם אין שום כלים מכורים. מתוך פירוש רשב"ם משמע, שהחלוקה הזו היא לעניין כלים שעשויים למשא, שנחלקו בהם תנא קמא ונחום

ואם שילם יותר מהמחיר, המותר מתנה, או שהמקח בטל, או שמחזירים את האונאה, כפי המבואר בהמשך לעניין צמד ובקר.

מכירת צמד ובקר

הצמד כולל את העול, וכלי העגלה הקטנה, והעגלה עצמה, המחברים את השוורים יחד. והבקר הם השוורים המושכים בעול.

מכר את הצמד :

א. אם הכל קוראים לצמד "צמד", ולבקר "בקר" – לדברי הכל, צמד מכר, ולא בקר, ואפילו כשהבקר אדוקים בצמד, [ואפילו כשהקונה נתן דמי צמד ובקר, לא מכר לו את הבקר].

ב. אם הכל קוראים גם לצמד ובקר שעמו "צמד" – לדברי הכל, אם הקונה נתן דמי צמד ובקר, קנה צמד ובקר. ואם נתן דמי צמד בלבד קנה צמד בלבד.

ג. ואם יש שקוראים רק לצמד לבדו "צמד", ויש שקוראים גם לצמד ובקר "צמד", יש ספק האם אדם זה הוא מהקוראים גם לצמד ובקר "צמד" [והדין הוא כאות ב'], או שהוא מהקוראים רק לצמד "צמד" [והדין כאות א'] – לדעת רבי יהודה, הדמים מודיעים, ואם הקונה [נתן דמי צמד, קנה צמד, ואם] נתן דמי צמד ובקר, קנה צמד ובקר, כי בוודאי כוונתו לכך. ולדעת חכמים, אין הדמים ראייה לברר את הספק, ומאחר שהמוציא מחבירו עליו הראייה, והמוכר הוא המוחזק בבקר, את הבקר לא קנה הקונה, ולעניין הצמד, אם הקונה נתן דמים מרובים מדמי הצמד לבדו, באופן שנתאנה שתות, המוכר מחזיר לו את האונאה, ואם הקונה נתאנה יותר משתות, המקח בטל. אולם לפי התירוץ האחרון, כן הדין בטעות שבני אדם טועים בה, אבל טעות מרובה, שאין בני אדם טועים בה, כגון ששילם מאתים זוז, ומקבל צמד ששווה פרוטה, אין כאן טעות אלא מתנה, ואין המקח בטל, אלא הקונה נוטל את הצמד, והמוכר נוטל מאתים זוז, והבקר אצלו.

מכר את הבקר :

מסתבר שבכל אופן לא קנה הקונה את הצמד, אלא את השוורים, שאין קוראים "בקר" אלא לשוורים.

דף ע"ח

כלי החמור

אלו כלי החמור שעשויים לרכיבה ולמשא :

שחלבה טמא, ואין בו צורך, ודאי אין כוונתו לומר שמוכר לו חמור, שיהיה לו חלב ממנה, ומה שאמר "מניקה" כוונתו שיש לה בן שהיא מניקה אותו, ורצונו למכור לו את בנה עמה, וכאילו אמר "היא ובנה אני מוכר לך".

מכירת אשפה בור כוורת ושובך

- המוכר אשפה [=מקום עמוק שלושה טפחים לפחות, או גבוה שלושה טפחים לפחות, שרגיל לתת שם זבל בהמותיו], מכר עמה את הזבל שבה, כי הוא בטל לה. אבל המוכר זבל אשפתו, לא מכר את האשפה עצמה.

- המוכר בור של מים מכונסים, מכר עמו את המים שבו, כי הם בטלים לו. אבל המוכר מי בורו, לא מכר את הבור עצמו.

- המוכר כוורת, מכר עמה את הדבורים שבה, כי הם בטלים לה. אבל המוכר דבורי כוורתו, לא מכר את הכוורת עצמה.

- המוכר שובך, מכר עמו את היונים שבו, כי הם בטלים לו. אבל המוכר יוני שובכו, לא מכר את השובך עצמו.

ובדף ע"ט מבואר, שהדינים הללו המבוארים במשנה הם כדעת רבי נתן [שרשב"ם פוסק כמותו]. אבל חכמי הברייתא, ורבי אלעזר ברבי שמעון אומרים, שהמוכר בור לא מכר עמו את מימיו.

ומסוגית הגמרא בדף ע"ט משמע, שכשם שרבי אלעזר ברבי שמעון חולק לעניין מכירת בור, כך הוא חולק לעניין מכירת שובך, ולדעתו המוכר שובך לא מכר עמו את היונים שבו.

ומסתבר שכשם שחולק לעניין בור ושובך, כך חולק לעניין אשפה וכוורת.

הסייח

בנו של החמור נקרא סייח, מלשון שיחה ודיבור, שכשהוא צעיר הוא הולך אחר שיחה [=שיחה] נאה, כלומר שומע לקול אדונו גם כשאומר לו בנחת וברמיזה, [אבל הזקן צריך מרדע].

על כן יאמרו המושלים בואו חשבון

בפרשה שבא סיחון מלך האמורי להלחם עם ישראל נאמר, "וַיִּנְיְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי חֶרֶב, וַיִּירֶשׂ אֶת אֶרְצוֹ מֵאֶרְצוֹ עַד יַבֵּק עַד בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עָז גָּבֹל בְּנֵי עַמּוֹן. וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הָעָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשָּׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל עָרֵי הָאֱמֹרִי בְחֻשְׁבוֹן וּבְכָל בְּנֵי יָהּ. כִּי חֻשְׁבוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נֶלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת כָּל אֶרְצוֹ מִדָּו עַד אֶרְצוֹ. עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמְשָׁלִים בְּאוֹ חֻשְׁבוֹן תִּבְנֶה וְתִכְוֶנְךָ עִיר סִיחֹן. כִּי

המדי, אבל כלים העשויים לרכיבה מכורים בכל אופן. ויל"ע בדבר.

אופן ב'.

כשבשעת המכר הכלים אינם על החמור:

לדעת תנא קמא – סתם חמור לרכיבה עומד ולא למשא, ולכן מן הסתם רק הכלים העשויים לרכיבה מכורים עמו, [וכן הדין אם אמר "הוא וכליו"], אבל אם אמר בפירוש, "הוא וכל מה שראוי להיות עליו", גם הכלים העשויים למשא בלבד מכורים עמו.

ולדעת נחום המדי – סתם חמור עומד למשא, ולכן אף מן הסתם, בלא שיפרש "הוא וכל מה שראוי להיות עליו", גם הכלים העשויים למשא בלבד מכורים עמו.

ולדעת רבי יהודה – כלי החמור אינם מכורים עמו.

כשבשעת המכר הכלים על החמור:

לדעת תנא קמא ונחום המדי – כל כליו מכורים עמו, אף כלים העשויים למשא.

ולדעת רבי יהודה – אם הקונה אמר למוכר, "מכור לי חמורך זה", כוונתו לומר כמות שהוא, עם כלים שעליו, [שאם לא כן למה אמר "זה" הלא אין כאן שני חמורים שצריך לציין איזה מהם רוצה], וכליו מכורים עמו. אבל אם אמר "חמורך הוא", כוונתו לומר, אם הוא חמורך מכור לי אותו, וכליו אינם מכורים עמו, שאין זה אלא כמכירה בלא לפרש שרוצה בכלים, ומן הסתם אין שום כלים מכורים. [ויל"ע אם החלוקה הזו היא רק בכלים העשויים למשא, אבל כלים העשויים לרכיבה מכורים בכל אופן. או אף בכלים העשויים לרכיבה יש בהם חלוקה זו].

פרה וחמור מניקות

האומר לחבירו, "פרה אני מוכר לך" – אין בנה מכור עמה, כי אינו חלק ממנה.

והאומר לחבירו, "פרה מניקה אני מוכר לך" – כוונתו לומר שמוכר לו פרה שיהיה לו ממנה חלב, [ואם אינה נותנת חלב, יש כאן מקח טעות], אבל אין כוונתו לומר שמוכר עמה את בנה.

האומר לחבירו, "חמור* אני מוכר לך" – אין בנה מכור עמה, כי אינו חלק ממנה.

אבל האומר לחבירו, "חמור מניקה אני מוכר לך" – מאחר

* בעניין מה שבסוגיה זו החמור מוזכרת בלשון נקיבה, ראה מה שצוין בגליון במסכת ב"מ דף ע"ח, שאף שברוב המקומות בכתובים החמור מוזכר בלשון זכר, כבר מציינו בספר שמואל (בי"ט כ"ז), "אחבשה לי החמור וארכב עליה", וכתב שם הרד"ק שחמור כולל זכר ונקיבה.

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

מידבא – שתדאיב נשמתן.

עד מידבא – עד שיעביד [=שיעשה] הקב"ה מאי דבעי [=שירצה], כלומר המתן עד הזמן הזה, כי בוא יבוא, אלא שבינתיים בעולם הזה דרך רשעים צלחה כדי לטורדם לעולם הבא.

דף ע"ט

הפורש מדברי תורה

אמר רב יהודה אמר רב, כל הפורש מדברי תורה **אש אוכלתו**.

רב דימי אמר רבי יונתן, כל הפורש עצמו מדברי תורה **נופל בגיהנם**.

קדושת מזבח קדושת בדק הבית וקדושת דמים

א. קדושת מזבח.

כל דבר שראוי להיקרב בעצמו למזבח, כשמקדישים אותו, מן הסתם נעשה קדוש למזבח, ומי שהקדישו בפירוש לצורך בדק הבית, עובר בעשה. **כגון**:

- שוורים כבשים ועזים תמימים.

- **תורים ובני יונה**.

- סולת ולבונה.

- יין ושמן.

ב. קדושת בדק הבית.

כל דבר שאינו ראוי להיקרב למזבח, אבל ראוי להינתן בבניין הבית, כשמקדישים אותו, נעשה קדוש קדושת בדק הבית. **כגון**:

- זהב וכסף ואבנים יקרות.

- עפר **מים** וטיט.

ג. קדושת דמים.

כל שאינו ראוי להיקרב למזבח, ולא להינתן בבניין, אינו קדוש קדושת הגוף אלא קדושת דמים, שקדוש על מנת להימכר, ולעשות בדמיו צרכי מזבח או בדק הבית, [כפי דעת המקדיש בשעה שהקדיש]. **כגון**:

- חלב גבינה ומורייס.

- **אשפה**.

- **עשבים ופירות**.

וכל ארבעת הדינים המבוארים להלן, [מקדיש אילן מלא פירות. ומקדיש אילן ריקן ונתמלא פירות. מקדיש בור מלא מים. ומקדיש

אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון אכלה ער מואב בעלי במות ארנן. אוי לך מואב אבדת עם פמוש נתן בניו פליטם ובנתיו בשבית למלך אמרי סיחון. וניכם אבד חשבון עד דיבן ונשים עד נפח אשר עד מידבא".

ולפי הפשט, בפרשה זו מבואר, שכשנלחם סיחון במלך מואב הראשון, ויקח את כל ארצו מידו, נתנבאו המושלים, בלעם וחבריו, שינצח סיחון את מואב.

אלא שפרשה יתירה היא, ומה צורך יש בה, אם להשמיענו שעמון ומואב טהרו בסיחון, די לכתוב, "והוא נלחם במלך מואב הראשון", ולכן ביארו חז"ל את שאר הפסוקים על דרך הדרש:

על כן יאמרו המושלים – אלו המושלים ביצרם, [כלומר הצדיקים, כמו שנאמר "צדיק מושל יראת אקים"].

בואו חשבון – **בואו ונחשב חשבוננו של עולם**, הפסד [שמתבטל מלהרוויח כדי לקיים] מצווה, [או מחסר ממונו לצדקה], כנגד שכרה [המרובה לעולם הבא]. ושכר עבירה [שיכול להרוויח על ידי שיחטא], כנגד הפסדה [לעולם הבא אם יעבור].

תבנה ותכונן – **אם אתה עושה כן, תבנה בעולם הזה, ותכונן לעולם הבא**.

עיר סיחון – **אם משים אדם עצמו פעיר** שמהלך אחר סיחה נאה, [ומתפתה ליצרו ולדברי המינים].

כי אש יצאה מחשבון – **תצא אש ממחשבים חשבוננו של עולם, ותאכל את שאינם מחשבים**.

ולהבה מקרית סיחון – **מקרית צדיקים** שנקראו שיחים, [כלומר אילנות, כמו שתרגם אונקלוס, "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ", "וכל אילני חקלא עד לא הוו בארעא", ומצינו צדיקים קרויים בשמות האילנות, "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה", "והוא עומד בין ההדסים", "אמרתי אעלה בתמר"].

אכלה ער מואב – זה המהלך אחר יצרו, כעיר שמהלך תאוותו.

בעלי במות ארנן – אלו **גסי הרוח**, שגם אותם תאכל האש [וכל אדם שיש בו גסות הרוח נופל בגיהנם].

ונירם – **אמר רשע אין רם**.

אבד חשבון – אבד חשבוננו של עולם, [כלומר אין דין ואין דיין].

עד דיבון – **אמר לו הקב"ה, המתן עד שיבוא דין**.

ונשים עד נופח – עד **שתבוא אש שאינה צריכה ניפוח**, [מחמת שהיא חזקה].

<p>כל הלומר תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
<p>כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)</p>						

מכר מימיו עמו, וכל שכן שמקדיש בור הקדיש מימיו עמו.
ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון, לא מעל, כי המים לא קדשו עם הבור. והטעם לכך, כי לדעתו המוכר בור לא מכר מימיו עמו, ודין מקדיש כדין מוכר, משום שמקדיש בעין רעה מקדיש, כדברי רבי שמעון אביו.

הקדיש בור ריק ונתמלא מים

[או אשפה ריקנית ונתמלאה או שובך ריק ונתמלא]

הנהנה מהבור עצמו, מעל לדברי הכל, שהרי הקדישו את הבור. ולפירוש רשב"ם מעל אפילו אם נהנה ממנו במחומר. ולפירוש רבינו תם רק אם יתלשו ממנו. כנ"ל.

והנהנה מהמים שמלאו אותו. לדעת רוב התנאים, לא מעל, כי לא נאמר קניין חצר להקדש, ואין קדושה בדבר הבא לחצר הקדש אלא אם כן יקדישו אותו ממש, ולכן מים שנכנסו לבור של הקדש, לא קדשו, ואין בהם מעילה. **ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון, אם המקדיש רצה להקדיש את המים שיכנסו לבור, והיו מים עומדים להיכנס לבור, הנהנה מהמים אחר שנכנסו לבור, מעל,** כי כשהם נכנסים לבור, הם נעשים קדושים מחמת הקדשת המקדיש, ואף על פי שבשעה שהקדיש עדיין לא היו כאן מים. כי לדעתו אדם מקדיש דבר הראוי לבוא לעולם גם קודם שהוא בא לעולם, ועל ידי זה כשהוא בא לעולם הוא קדוש.

ר"י מפרש, שהדין הזה אמור רק כשהמים נכנסים לבור ההקדש **דרך חצר המקדיש,** כי אם לא יעברו ברשותו, לא יקדשו לעולם, שאין אדם מקדיש דבר קודם בואו לעולם, אלא לענין זה שכשיבוא לרשותו יהיה קדוש, אבל אם לא יבוא לרשותו, לא יהיה קדוש אף על פי שבא לעולם.

ורשב"א מפרש, שהדין הזה אמור אף באופן שהמים נכנסים לבור ההקדש **שלא דרך רשותו,** (כשאחרים אינם יכולים לעכב עליהם מלהיכנס לבור ההקדש, ונחשבים כעומדים להיכנס לבור). **אבל כשהקדיש את הבור, שייר לעצמו כח בבור, לזכות במים שיכנסו בו לצורך הקדש,** והרי הם כמים שנכנסו לרשותו, ולכן כשנכנסו לבור, קדשו מחמת מה שהקדישם קודם שבאו.

הרי את מקודשת לי לאחר שאשתחרר

לדעת רבי מאיר, אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ויחול הקניין כשיבוא לעולם, **ובתנאי שיהיה הדבר עומד לבוא לעולם.**

ומה ששינונו, שלדעתו עבד שאומר לאשה, הרי את מקודשת לי לאחר שאשתחרר, האשה מקודשת לו כשישתחרר, הוא משום

בור ריקן ונתמלא מים], **בכולם הדין שווה בין אם יש בהם קדושת מזבח, או קדושת בדק הבית, או קדושת דמים.**

הקדיש אילן מלא פירות [או שדה מלאה עשבים]

הנהנה מהאילן עצמו, מעל לדברי הכל, שהרי הקדישו את האילן.

רשב"ם מפרש, שמועלים בו אפילו במחומר, ואפילו לא פגמו בו, כגון בתליית איזה דבר עליו.

ורבינו תם מפרש, שאין מעילה במחומר, ומועלים בו רק אם יתלשו ממנו שווה פרוטה, וייהנו ממנו.

והנהנה מפירותיו, מעל לדברי הכל, משום שפירות אילן בטלים לו, וכשמקדישים אילן, מקדישים עמו את פירותיו.

ומבואר בגמרא, שרבי אלעזר ברבי שמעון אינו חולק על הדין הזה. ויל"ע מה החילוק בין פירות, שבטלים לאילן אף לדעתו, לבין מים, שלדעתו אינם בטלים לבור.

הקדיש אילן בלא פירות ונתמלא פירות

[או שדה ריקנית ונתמלאה עשבים]

הנהנה מהאילן עצמו, מעל לדברי הכל, שהרי הקדישו את האילן. ולפירוש רשב"ם מעל אפילו במחומר. ולפירוש רבינו תם רק אם יתלשו ממנו. כנ"ל.

והנהנה מהפירות שגדלו עליו. לדעת רבי יהודה, לא מעל בהם, כי אין מעילה אלא בדבר שהקדישו אותו עצמו, ולא בגידוליו, שלא באו אלא על ידי גרמא שגרמה להם קרקע של הקדש לגדול, ואין בזה כדי לעשותם קדושים, [אף שממון של הקדש הם]. **ולדעת רבי יוסי, מעל בהם,** כי יש מעילה בגידולי הקדש. ומסוגיית הגמרא משמע שכן דעת רבי אלעזר ברבי שמעון ובני מחלוקתו, **ומשמע מפירוש רשב"ם שכן הלכה, משום שרבי יוסי נימוקו עמו.**

הקדיש בור מלא מים

[או אשפה מלאה זבל או שובך מלא יונים]

הנהנה מהבור עצמו, מעל לדברי הכל, שהרי הקדישו את הבור. **רשב"ם מפרש,** שמועלים בו אפילו במחומר, ואפילו לא פגמו בו, כגון שהטמין בו איזה חפץ. **ורבינו תם מפרש,** שאין מעילה במחומר, ומועלים בו רק אם יעקרו ממנו שווה פרוטה, וייהנו ממנה.

והנהנה מהמים שבו. לדעת רוב התנאים, מעל, כי המים קדשו עם הבור, ושני טעמים לדבר. (א) מקדיש בעין יפה מקדיש, ולכן אפילו אם נאמר, שמוכר בור לא מכר מימיו עמו, המקדיש בור הקדיש מימיו עמו. (ב) אפילו במכר הלכה כרבי נתן, שהמוכר בור

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רזזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

חודשים יתווספו זוג יונים, שהם בריכה ראשונה של כל דור יונים נוסף, ורק כך לא ייחרב השובך.

מכירת פירות כוורת

כוורת הדבורים, בתחילת ימות הקיץ יוצא ממנה נחיל של דבורים צעירות, ויושבות על ענף אילן, ומחפשות מקום לבנות כוורת, והכוורת מביא להן כוורת, ונכנסות לתוכה. ולאחר כעשרה ימים יוצא נחיל נוסף, ועושים עמו כמו שעשו עם הנחיל ראשון. וכך הדבר חוזר כמה פעמים. ונחיל אחרון אחרון גרוע.

במלכות יון היו עושים כן אף שמונה פעמים, ובמלכות צרפת היו עושים כן שלוש פעמים, והשלישי הגרוע מן הכל קרוי טירציל [=שלישון].

וכשתמו כל הנחילים לצאת הדבורים עושות דבש.

לדעת רב יהודה אמר שמואל, המוכר וולדות כוורתו לחבירו, חייב לתת לו את שלושת הנחילים הראשונים שהם חשובים, אבל מכאן ואילך רשאי לסרס את הדבורים, כדי שלא יצאו מהכוורת עוד נחילים. וסירוס זה אינו השחתת זרעם, אלא שמאכילם חרדל שהוא מר.

לפירוש רשב"ם, על ידי שמאכילם חרדל שהוא מר, חוזרות ואוכלות את דובשן, ומתוך שאוכלות הרבה ושבעות, בטלות מפריה ורביה, ועושות דבש.

ולפירוש ר"ח, על ידי שמאכילם חרדל שהוא מר, אוכלות את כל דובשן מהרה, ודרכם כשמרוקנות את הנקבים של הדבש, שמכינות את הנקבים לוולדות של שנה הבאה, ושוב אינן מוציאות נחילים של שנה זו.

ולדעת רבי יוחנן, המוכר וולדות כוורתו לחבירו, מן הסתם לא מכר אלא את הנחיל הראשון השלישי והחמישי, [שלושה נחילים ראשונים לסירוגין], אבל שאר הנחילים שייכים למוכר.

ולדעת הברייתא, המוכר וולדות כוורתו לחבירו, שלושת הנחילים הראשונים שייכים לקונה, ומכאן ואילך הנחילים הם שייכים למוכר ולקונה לסירוגין, כלומר אחד לזה, ואחד לזה. [מסיום דברי הברייתא ומלשון רשב"ם משמע, שהקונה נוטל את הנחיל הרביעי, אלא שאם כן, נמצא שנוטל ארבעה נחילים רצופים בזה אחר זה, ולשון הברייתא הוא שנוטל שלושה נחילים בזה אחר זה, ואם כן הנחיל הרביעי של המוכר. והדבר צ"ב].

מכירת חלות דבש של הכוורת

שהעבד עומד להיות משוחרר.

- רשב"ם מפרש, שהעבד נחשב כעומד להשתחרר, רק אם האדון הבטיח לשחררו.

- וריב"ן מפרש, שהעבד נחשב כעומד להשתחרר, רק אם הוא חצי עבד וחצי בן חורין, שכופים את רבו לשחררו, כמבואר במסכת גיטין.

- וה"ר אלעזר מפלירא מפרש, שכל עבד נחשב כעומד להשתחרר, כי דבר שכבר נמצא בעולם, אלא שאינו ראוי לעשות, [כגון עבד שהוא בעולם, אלא שאינו ראוי לקדש], נחשב הוא כעומד להיות ראוי לכך.

- ויש מפרשים, שכל עבד נחשב כעומד להשתחרר, כי כל דבר שיבוא לעולם על ידי קיום של פעולה אחת, [כגון שחרור], נחשב כעומד להיות, ורק כשהדבר יבוא לעולם על ידי כמה פעולות, אינו נחשב כעומד לבוא.

דף פ'

מכירת פירות שובך

דרך היונים, שמטילות בכל חודש זוג ביצים, מאחת יוצא זכר, ומאחת יוצאת נקיבה. [חוץ מחודש אדר שאין יולדים בו].

כל זוג וולדות כזה קרוי בריכה, ולסוף שני חודשים מזמן לידתה עושה גם היא שני וולדות בכל חודש.

והלוקח פירות שובך מחבירו, [כגון שאומר לו, 'מכור לי וולדות של שנה זו'], אם ייטול את כל הוולדות של השובך, ייחרב השובך, כי כשנוטלים מהאם את כל וולדותיה, היא בורחת, והוא שובכו לא מכר, ולכן אינו נוטל את הוולדות שהם קיום השובך, אלא את שאר הוולדות.

לפירוש רשב"ם, יש שני אופנים שעל ידם לא יברחו יונים מהשובך. (א) כשיניחו לזוג יונים את הבריכה הראשונה שלהם, לא יברחו, כי יישארו עם וולדותיהם. (ב) כשיהיו עם זוג יונים עוד שני זוגות אחרים, לא יברחו, כי יישארו עם השאר. ומעתה כדי שלא ייחרב השובך, יש להניח לזוג הראשון את הוולדות הראשונים [=בריכה] שלו, וכך לא יברח הזוג הראשון. וכדי שלא יברחו הוולדות הללו, יש להניח גם להם את הוולדות הראשונים שלהם [בני בנים של הראשונים]. ודי בזה, כי הזוג השלישי לא יברח, אף על פי שלא ישאירו את הוולדות שלו, שהרי יש עמו עוד שני זוגות יונים, [הוריהם והורי הוריהם].

ולפירוש תוס', יש אופן אחד שלא יברחו יונים מהשובך, והוא כשיניחו לזוג יונים את הבריכה הראשונה שלהם, ולכן כדי שלא ייחרב השובך, יש להניח לכל דור את הבריכה הראשונה שלו, כך שבסוף כל שני

<p>כל הלומר תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת ררזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה (דפים ס"ט-פ')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

משקין. [דין זה יוצא מהברייתא דבש הזב מכוורתו כפי שמעמידה אביי ולא מצינו שרבא חולק על אביי בדין].

ודבש שזב משאר חלות הכוורת – לדברי הכל, אם זב לכלי נקי, דינו כמשקה ומקבל טומאת משקין, [אלא אם כן חישוב עליו לאכילה, שאז מקבל טומאת אוכלין]. אולם כשזב לכלי מאוס. א"נ כשזב על גבי קיסמים דקים [=קשקשין], שאי אפשר לאספו משם, לדברי חכמים, מאחר שכבר קיבל טומאת אוכלים בעודו בכוורת, אינו בטל מתורת אוכלים, עד שיפסל למאכל כלב. ולדברי רבי אליעזר, מאחר שבעודו בכוורת לא קיבל טומאת אוכלים, ומיד כשזב ממנה נעשה מאוס, אינו מקבל טומאה, עד שיחשוב עליו בפירוש לאוכלים או למשקין.

מכירת ענפי אילן

המוכר את ענפי אילנו. כשהקונה קוצץ את האילן, אם האילן יכול לחזור ולצמוח אחר שקוצצים את ענפיו, יש לקונה לשייר ממנו כדי מחית האילן, כלומר כפי הצריך לאילן לצמוח שוב. ולהלן נסדרו פרטי הדין הזה:

בזיתים – מניח שתי גרופיות [=ענפים].

באילן – מניח גובה טפח, אף על פי שאין בו שום ענף.

בבתולת השקמה [שלא נקצצה מעולם] – מניח גובה שלושה טפחים. [שזהו השיעור שבוודאי תחזור ותצמח כראוי, אבל פעמים אף בפחות מהשיעור הזה צומח כראוי, ולכן, בשביעית שאסור לעשות בה דבר שהוא עבודה ומועיל לאילן, אסור לקצוץ אף כשמניח פחות משלושה טפחים, אלא אם יקצוץ עד הארץ].

בסדן השקמה [שכבר נקצץ פעם אחרת וגדל] – מניח גובה שני טפחים.

בקנים ובגפנים – מניח מהפקק [התחתון] ולמעלה.

ומתנאי יהושע, שאם הוא חדש שאינו עושה פירות, ואינו רואה פני חמה, מותר לכל אדם לקצוץ מהפקק העליון ולמעלה, כשהוא מקום שאינו עושה פירות.

בדקלים ובמקצת מיני ארזים – חופר ומשרש הכל, לפי שבכל אופן אין חוזרים וצומחים.

צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה

תמר עושה פירות, אבל אם נקצץ אינו חוזר וצומח [=אין גזעו מחליף]. ויש מין ארז שכשנקצץ חוזר וצומח, אבל אינו עושה פירות. והצדיק יש בו את שני המעלות הללו:

לאחר שעשתה הכוורת פירות, ויצאו ממנה הנחילים, לוקחים ממנה את הדבש, והוא עשוי חלות חלות, עשר או עשרים זה בצד זה, משעווה ודבש מעורבים יחד, אלא שמשירים בה שתי חלות חיצונות, כדי שיתפרנסו מהן הדבורים בימות הגשמים.

והמוכר חלות כוורתו, ולא מכר את הכוורת עצמה, רוצה הוא שתעשה פירות לשנה הבאה, ומן הסתם כוונתו לשייר בכוורת את שתי החלות שמניחים בה כדי שיתפרנסו מהן הדבורים בימות הגשמים, ואינן מכורות.

חילוק אוכל ומשקה לענין טומאה

החילוק בין אוכל למשקה לענין טומאה הוא, שאוכל טמא מטמא אחרים כשהוא בשיעור כביצה. ומשקה טמא מטמא אחרים כשהוא בשיעור רביעית. אבל שניהם מקבלים טומאה בכל שהוא.

דין טומאה לדבש

הדבש שבכוורת:

לדברי חכמים – הדבש הנמצא ברוב חלות הדבש, [חוץ משתי החלות החיצונות], אף על פי שאוכלות ממנו הדבורים, דינו כדין אוכל, ומקבל טומאת אוכלים, [שכל זמן שהוא מעורב בשעווה, יש עליו תורת אוכלים ולא תורת משקים], אבל הדבש הנמצא בשתי חלות החיצונות שייחדו אותם לפרנסת הדבורים, מוקצה הוא מאכילת אדם, ואינו מקבל טומאת אוכלים.

רשב"ם מפרש שגם שאר החלות, אם יפרש שמייחד אותם לאכילת דבורים, יצאו בזה מתורת אוכל, ולא יקבלו טומאת אוכלים.

ותוס' מפרשים, ששאר חלות מאחר שכבר היה עליהם תורת אוכל, אינן יוצאות במחשבה מתורת אוכל, עד שייפסלו לאכילת כלב.

ולדברי רבי אליעזר – דבש בכוורת נידון כקרקע, ולפיכך אף אם נחשוב אותו כאוכל, אינו מקבל טומאה, ככל שאר דברי מאכל שהם גידולי קרקע, שאינם מקבלים טומאה בעודם מחוברים לקרקע.

הדבש שזב מהכוורת:

דבש שזב משתי החלות החיצונות – מאחר שבכוורת היה מוקצה ממאכל אדם, אף כשזב ממנה אינו מקבל טומאה, אפילו זב לכלי נקי, אלא אם כן חשבו עליו שיהיה מאכל, שאז מקבל טומאת אוכלין, או שחשבו עליו שיהיה משקה, שאז מקבל טומאת

כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר		לעילוי נשמת מרת רזזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.		סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרקים ד-ה [דפים ס"ט-פ']		לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה
---	--	--	--	--	--	---------------------------------------

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

ד. עץ שמן – הוא הקרוי בארמית אפרסמא. י"מ שהוא קרוי בלעז ש"ף [=אשוח], וממנו עושים את הזפת. וי"מ שהוא אפרסמון, שממנו עושים שמן.

ה. ברוש – הוא הקרוי בארמית ברתי, ובלעז בווי"ש [=אשכרוע].

ו. תדהר – הוא הקרוי בארמית שאגא. וי"מ שהוא קרוי בלעז ש"ף [=אשוח], וממנו עושים את הזפת.

ז. תאשור – הוא הקרוי בארמית שורבינא.

י"א שהוסיפו חכמים למנות עימהם את השלושה הבאים :

ח. אלונים – הוא הקרוי בארמית בוטמי.

ט. אלמונים – הוא הקרוי בארמית בלוטי, ובלעז קיישנ"א [=אלון] הטוען גלוני"ץ [=בלוטים].

י. אלמוגים – הוא הקרוי בארמית כסיתא, והוא אילן שגדל בים.

וי"א שהוסיפו חכמים למנות עימהם את השלושה הבאים :

ח. ערונים – הוא הקרוי בארמית ערי, ובלעז לדיי"ר [=דפנה] הטוען ביי"ש [=גרגרים].

ט. ערמונים – הוא הקרוי בארמית דולבי, ובלעז קיישטני"ר. [ורבינו תם אומר שאין זה קיישטני"ר].

י. אלמוגים – הוא הקרוי בארמית כסיתא, והוא אילן שגדל בים.

וכנגד המעלה הראשונה נאמר, "צדיק כתמר יפרח", כלומר כשם שתמר עושה פירות, כך הצדיק עושה פירות. [י"מ שאוכל זכויותיו בעולם הבא. וי"מ שאוכל פירות אף בעולם הזה].

וכנגד המעלה השניה נאמר, "כארז בלבנון ישגה", כלומר כשם שהארז הנקצץ חוזר וצומח, כך הוא הצדיק. [י"מ שכשמת מניח בן כמותו. וי"מ שאם נופל חוזר וקם].

עשרה מיני ארזים הם

שבעה מיני ארזים מבוארים בכתוב, "אתן במדבר ארז שיטה והדס ועץ שמן אשים בערבה ברוש תדהר ותאשור יחדו".

א. ארז – הוא הקרוי בארמית ארזא, ובלעז קיצ"א [=אלון].

ב. שיטה – הוא הקרוי בארמית תורניתא, ובלעז פי"ן [=אורן].

ג. הדס.